Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэ гарана | № 36 (16259) | 1983 оной февралиин 12, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

ЭРЭ ХҮНДЫН ХЭРЭГ

...публикымнай арадай ажахын түрүүшүүлэй һаяхан бо... нгэрһэн суглаан дээрэ баталан абтаһан социалис уял... уд үсэглэдэ ниитэлэгдэбэ. Партиин XXVI съездын, ...эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэри... Пленум дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэһэн захяа заабаринуудые бэе... н тула үргэн социалис мүрысөөн хаа хаанагүй дэлгэ...

...һан нэгэдэхи табан жэлэй гол үндэһэн, гурбадахи жэл... ндэрэ республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн... Ажалай болон политическэ имхэ... байгаа асари ехэ, харюусалгатай даабаринуудые... хүндэтэйгөөр дүүргэхэ... байһаниинь гайхалтай бэшэ.

...Үнгэрэгшэ жэлдэ СССР Союзай байгуулагда... жэлэй ойн баярые угтаһан социалис мүрысөөндэ... партиин ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан тугуудта хүртэһэн коллективүүд мүнөөшье...

...Амарай түмэр замай барилгашад энэ жэлдэ 110 ...метр гол харгы татаха, 3200 метр тоннель малтаха, ...станцинуудта — Муякан, Янчукан поезд... рэхэ байна.

...һу һааһан, Улаан-Үдын районой «Байгал» гэжэ һурал... ажахын һаалишан З. Н. Кожевникова, Загарайн районой «Дружба» совхозой һаалишан, Эхэ-Герой, 13 хүбүүд, ...адые хүмүүжүүлһэн Е. Г. Абидуева болон бусад олон ...шуул энэшье жэлдэ үндэр амжалта туйлахаар тэмсэлдэ...хой.

...алай журам шангадхаха гэһэн партиин ЦК-гай ноябриин (...он) Пленумэй шиидхэбэрие арад зомнай үнэн сэдьхэлһээ... Энээн тухай нүхэр Ю. В. Андропов Москвагай ста... бүтээгшэдтэй уулзахадаа тэмдэглээ һэн. Шэнэ жэлэй ...алис уялгануудые баталан абахадаа, олонхи коллекти... журам шангадхалга хадаа урдаа табиһан зорилгонуу... бэелүүлгэдэ хүсэтэ түлхисэ болож үгэхэ гээд тэмдэглээ. ...таһан социалис уялгануудай бүримүһэн бэелүүлэгдэхэ ...индань һэжэг түрэнэгүй. Үнгэрэгшэ январь һарын зарим ...дунгүүдые шэнжэлхэдэ, социалис мүрысөөн түрүүшын ...нүүдһээ шэнэ далайсатайгаар дэлгэрһэн байна. Бэшүүрэй ...ной «Новосретенский» совхозой Н. И. Савельевэй хү...рилдэг хонишодой бригада эхэ хонин бүриһөө хурьга ...хай, гарзагүйгоор түлжүүлжэ байна. Үбэлэй һарын хүй...ье һаа, Загарайн районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ ...хозой һаалишан Ф. К. Вставская даалгагдаһан 21 толгой ...н бүриһөө январь һара соо 280 килограмм һү һаажа, ...ан уялгаяа хоёр дахин шахуу үлүүлээ. Республикын ...ишадай январь һарын дүн хараад үзэхэдэ, тэдэнэр нёдонойхиһоо 770 тонно һү ехээр гүрэндэ худалдаа гэхэ ...или 10 процент нэмээгээ, үндэгэ суглуулга нёдондоной...о 17 процент дээшэлээ. Иимэ шэн габьяата ажалай жэ... бүхы һалбаринуудта үсөөн бэшэ. Теэд тэмсэлэй эхиндэ ...үшынгээ амжалтаар сэдьхэлээ ханаад, эршээ һуларуул...олохогүй. Түрүүшүүлэй үльгэр жэшээе бүхы ажалшадай ...а үргэноор нэбтэрүүлжэ, бүгэдын амжалта хангаха гээ... партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой органи...нуудай зорилго мүн. Арга боломжонууднай, хүсэ шадал... нарин нягтаар тоологдоо, абаһан уялгануудые бэелүүлгэ ...н хэрэг бэшэ. Ушар тиимэһээ, үнэтэ сагаа гээнгүй, баталан ...ан уялгануудайнгаа хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһые хина... ажал хүдэлмэридоо үндэр бүтээсэ хангажа, түрэл Буряад ...нойнгоо ойн баярые угтаял!

...рэн далайсатайгаар дэлгэрһэн социалис мүрысөөн арбан ...дэхи табан жэлэй гурбадахи жэлые шэнэ амжалтануу...р шэмэглэг лэ!

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ЖЭШЭЭ ХАРУУЛАН ХҮДЭЛНЭ

ЛВРЗ-гэй барилгын управлениин коллектив үнгэрһэн жэлдэ амжалтатай һайн хүдэлжэ гараа. Тиигэжэ тэдэнэр СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтаа. Железнодорожно районой болон Улаан-Үдэ хотын барилгашадай дунда социалис мүрысөөн үүсхэлээ эзэлһэн байна заводой барилгашадай абаһан уялганууд болзоорһоо урид, ноябрин 20-до дүүргэһэн алдартай. Тус коллектив үнгэрһэн жэлэй туршада республикын барилгашадай ажалай уридаанда онсо шалгарһан байна. Тэдэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй даабаринуудые 105 процент бэелүүлээ. Тус управлениин хүдэлмэрилэгшэд ажалдаа үндэр бүтээсэ туйлаһан, барилга-хабсарлгын хүдэлмэринүүдэй өөрын үнэ доошолуулһан, уралан нарилжуулагын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ түсэбые...

Заводой барилгашад энэ жэлэй урда тээ 115 айлай һууха гэр һайн шанартай тэгшэн сэгнэлтэйгээр 15-дахи кварталда тушааһан юм. Тиихэдэ тэдэнэр хотын 40-дэхи кварталда гэр барихан байна. Мүн тус коллектив ажаллангаа предприятида шэнэ техникэ болон оньһо жорнуудые хэрэглэлгэ ... хүдэлмэрин түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн гэшэ.

Мүнөө ЛВРЗ-гэй барилгашад 59 квартиратай хоёр гэрэй барилгые эршэмтэй түргэнөөр хэжэ байна. Эдэ гэрнүүд байгша ондо ашаглалгада тушаагдаха ёһотой.

Социалис мүрысөөнэй манлайда ябаһан коммунистнууд коллективэйнгээ ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэнэ. Управлениин партиина бюро (секретарьнь И. Ф. Новиков) үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ байһан коммунистнуудта түшэглэн, ажалай болон партийна журам бэхижүүлхэ асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг юм.

Партиина бүлэгүүдые хүтэлбэрилэгшэд слесарь И. К. Кравцов, жолоошон В. Н. Шилин, дархашуулай бригадир Н. С. Горбачев, электро-газосваршик А. Н. Сурков, барилгын материалнуудаар хангаха талаар экспедитор М. Е. Русина болон бусад даалгаһан хэрэгүүдээ харюусалгатай бэелүүлэн хандана.

В. МИХАЙЛОВ.

ГАЛИНА СИНИЦИНА Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаһанай фабрикада хүдэлдэг. Фабрика соогоо түрүүлэн тэрэ «Сасуутан — һурган хүмүүжүүлэгшэ» гэһэн үүсхэл дэмжэһэн байна. Энэмнай ажалай түрүүшүүлэй болоно. Коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Энэ хүндэтэ нэрэ зэргээ хүндэлэн, тэрэ даалгаа 110 процент дүүргэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галина Синицина.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

ТҮРЭЛХИДЭЙНГӨӨ ЗҮРГӨӨР...

Эртэ үглөөгүүр огторгойдо малгайншье зэргэ үүлэгүй, аали намдуухан, сэлмэг байһан аад, үдэрэй тэнгээр баруун-хойноһоо һулаханаар һэбшээлжэ захалба. Удаань һалхин улам шангадажа, саһата шуурган мэтээр, шурхирна. Эгээл энэ үедэ Улаан-Одон һууринһаа холо бэшэхэнэ, Заха гэжэ газарта үбэлжэдэг Семен Семеновой даадаг эхэ хонидой отарада һаял хүрэжэ ерэнхэй байгаа һэмди. Ахалагша хонишон угтаһаар лэ асуултагүйгөөр ажал тухайгаа аалихан хөөрэхэ зуураа:

— Газаамнай ингээд лэ һалхилжа захалхань. Үбэлэй дүүрэхэдэл һалхилагша. Хүйтэмнай ингээд үнгэрхэ тээшээ болобо. Хонидоймнай байра шэнэ аад, яһала дулаан. Энэ үбэлжэлгэшье гэмгүй үнгэржэ байна,— гэжэ ахалагша хонишон Семен Гайсаевич мэдүүлээ бэлэй.

Эндэ үнэхөөрөөшье бүхы юумэнь эмхи гуримтай. Хонидой эдихэ үбһэ, һолосмон хүсэд хүрэхөөр газаа асаргадажа, аятайханаар сомогдонхой. Мүн хурьгадай хэбтэри болохо хуурай хохир ехээр бэлэдхэгдэжэ обоологдоо. Түл абалгын үедэ хурьгашанаар ажаллахаяа Эрдэни Бадмадоржиев, Михаил Ешеев гэгшэд эндэ ерэнхэй. Эдэ хоёр залуу хүбүүд нёдондо тус отарада хурьгадые абажа түлжүүлһэн юм. Тиимэһээ ахалагша хонишон, комсомолой гэшүүн Семен Семеновой дурадхалаар эндэ саг дары ерээд ажаллажа байна гээшэ.

— Эндэ Семеновтоной бүлэ хоёрдохи жэлээ эхэ хонидые ондо оруулжа байна. Нёдондо даажа абаһан хонидынь түрүүшынхеэ хурьгалаа бэлэй. Эдэнэр 100 эхэ хонин бүриһөө 95,5 хурьга абажа, нооһо хайшалжа тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байха. Хурьгадаа тус бүриин 20 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаажа тушааһан юм. Энэмнай яһала эрхим амжалта гээшэ ааб даа,— гэжэ совхозой директор Семён Жамбалдоржиевич Жамсуев онсолон тэмдэглэбэ.

Залуу хонишод Семеновтон хэр угай малшадай үринэр юм. Һамганиинь Валентина Табхуева Хурамхаанай районой Аргата нютагта түрэһэн аад, хадамда гаража нишэ ерэнхэй. Нютагайнгаа дунда һургуули түгэсхөөд, Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникум амжалтатайгаар дүүргэнхэй, ветеринарна фельдшер мэргэжэлтэй юм. Үбгэниинь Семен Хориин суута хонишон байһан Социалис Ажалай Герой Намжилма Ламхановна Тогмитовагай хүбүүн гээшэ. Үлгын дүүнтайгаа хамта хонин хурьгадай маараалдахые шагнаһанаа бүхөөр хадууһан, хүлөө шоройдожо, хүн болохоһоо хойшо эхэ, эсэгэтэйгээ хонин һүрэгэй хойноһоо хээрэ талаар ябадаг байһан гэжэ хэлэхэдэ алдуугүй. Мэдээжэ хонишон ябаһан Намжилма Ламхановна олон жэлэй туршада хонишоноор ажаллажа, олоһон дүй дүршэлөө бэри хүбүүн хоёртоо найдамтайгаар дамжуулна. Түл абалгын халуун хаһын эхилхэдэ, хурьгадыень абалсажа, зүбшэл заабаряараа туһалдаг юм.

Семен Валентина хоёрой хойноһоо дахасалдан хурьгадай байрада ороходоо хурьгашанаар ажаллахаяа ерэһэн Михаил Ешеев, Эрдэни Бадмадоржиев гэгшэдтэй дайраад уулзабабди. Хурьгадайнь байра соо дулаан, сэбэр. Хурьгашад үдэр бүри үрхэ, вентиляциинь нээжэ, шэбхын гашуун үнэрые гарган сэбэрлэнэ. Эндэ зоотехническэ заабаринууд нарниаар сахигдана. Семеной нүхэр Валентина Раднаевна энэ талаар һайн бэлэдхэлтэй ветеринарна фельдшер мэргэжэлтэй гэжэ үшөө дахин тэмдэглэе.

Һая гараһан хурьгадынь тусгаар хаамагууд соо абаһаар эхэтэйгээ хамта байлгагдана. Удаань бусад хурьгадтай бүлэг болгогдон хамталхагдадаг юм. Томо болоожо тобиржоһон хурьгадтаа эдюулхэ тэжээл эндэ хүсэд хүрэхөөр бии. Хурьгадта тусгаар һайхан үбһэтэй нэгэ һүри таһалагданхай. Зундаа хонишод өөһэдынгөө хүсөөр набшаһата тэжээл бэлэдхэһэн юм. Мүн элэ үдэрнүүдтэ газаань витаминаар баян шалбүүһэтэ тэжээл асаржа үгөө.

Үнгэрэгшэ жэлдэ районой комсомол-залуушуулай хонишодой бригадануудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хабаадалсажа хоёрдохи һуурида гараһан Семен Семеновой отарын коллектив байгша ондошье урданайхиһаа бүри ехэ амжалта туйлаха хүсэлэнтэй. Эдэнэр эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа, дунда зэргээр 3,2 килограмм нооһо хайшалха түсэбөө 300 граммаар үлүүлэн дүүргэхэ зорилготойгоор ажаллажа байна. Энэ бригадын коллективтэ 570 гаран эхэ хонин даалгагданхай. Мүнөө бүхыдөө 400 шахуу хурьган абтаад түлжүүлэгдэжэ байна.

Эндэхи бригадаһаа гадна ахалагша хонишод Б. Г. Банзаракшеева, Х. Г. Цырендашиев, Баир Тобоев гэгшэдэй даадаг отарануудта түл абалга түлэг дундаа ябажа байна. Тэдэнэр Буряадай АССР-эй тогтоһоор 60 жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ зорюулан, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанхай ажаллана.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Хори.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЗЭРГЭ ОЛОШОРОО

КПСС-эй XXVI съездын, партиин ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүсэдөөр бэелүүлхын, мүн СССР-эй 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон районой ажалшад үнгэрэгшэ жэлдэ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ худалдаха талаар зарим тэды амжалта туйлаа. Жэшээнь, гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө 125, мяха—101, нооһо—111 процент дүүргэжэ, 1981 онойхидо орходоо гүрэндэ һү худалдалгаяа 20, мяха—23, нооһо 12 процентээр дээшэлүүлээ. Тиихэдэ ниитын малай тоо толгой эрид олошороо. Жэшээлхэдэ, үхэр малай тоо 400, тэрэ тоодо үнеэд—300, хонин—5082, гахай—2263 толгойгоор олон болоо юм.

Эдэ амжалтанууд районой бүхы малшадай эсэхэ сусахые мэдэнгүй, Эдеэ хоолой программа бэелүүлхын түлөө оролдосотойгоор, шармайн ажаллажа гараһанай ашаар туйлагдаа гэжэ хэлэлтэй. Нёдондо эгээл энэ үедэ үнгэргэгдэһэн үйлэдбэриин түрүүшүүлэй суглаанда жэлдэ үнеэн бүриһөө 2500 килограммһаа дээшэ һү һааһан 6 һаалишад уригдаһан байбал, мүнөө тэдэнэй тоо 22-то хүрөө. Жэлэй туршада үнеэн бүхэнэй һү шэмые 200—400 килограммаар дээшэлүүлһэн һаалишад «Забайкалец» совхозой А. М. Кравцова, И. П. Золотарева, Е. М. Фомина, «Одон» совхозой Н. Д. Чимитова, Н. С. Санжиева, «Коммунизм» колхозой В. А. Теслева болон бусад магтаалтай. Үнеэн бүриһөө 3035 килограмм һү абажа, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 181 процент дүүргэһэн «Коммунизм» колхозой суута һаалишан, партиин гэшүүн Вера Антоновна Теслева һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ онсо шалгаржа, «1982 оной районой чемпион» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм.

«Забайкалец» совхозой Хүһөөтын, «Коммунизм» колхозой Түбэй, «Эрдэм» совхозой Түгнын, «Путь Ленина» колхозой Барай, «Знамя Ленина» колхозой Доодо-Калиновкын һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь һараһаа 1983 оной тоосоогоор ажаллажа байнхай.

Сагаан эдеэ элбэгээр абажа гүрэндэ худалдаха талаар зарим тэды амжалтын туйлагдабашье, усадхагдаагүй дутагдал, хэрэглэгдээгүй арга боломжо тухайнь тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй. Үбһэ тэжээлээр, байра байдалаар «Коммунизм» колхозой Түбэй фермэтэй адли шахуу эрхэ байдалтай хүршэ «Заганский» колхозой Шэнэ-Заганай фермын коллектив үнеэн бүриһөө оройдоол 1198 килограмм һү һаагаа. Тиихэдэ энэ колхозой Хуушан-Заганай фермын һаалишад үнеэн бүхэнэйнгөө һү шэмые арайхан лэ 1485 килограммда хүргөө. Эгээл энээнһээ уламжалан «Заганский» колхоз гүрэндэ һү худалдаха даабаряа район соогоо гансаараа дүүргэжэ шадангүй үлөө юм. Энээнэй гол шалтагаан хадаа тус колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, зооветмэргэжэлтэдэй һаалишадай ажалаар һонирходоггүй, хүшэр хүндэ хүдэлмэриинь оньһожоруулха талаар тусхай хүдэлмэри ябуулдаггүй, мүрысөөнэйнь дүнгүүдэй саг соогоо сорсологдожо, олондо мэдээсэгдэдэггүй байһанһаа эхитэй. Жэшээлхэдэ, хоёр томо байратай Хуушан-Заганай фермэдэ электрын элшэ хүсэнэй таһалдахала хоёрдохи байра соо ажалладаг һаалишадай хүдэлмэри үнжэгайрлаг. Генераторһаа зайн галай утаһа татажа үгыт гэһэн һаалишадай гүйлтэ хоёрдохи жэлээ дүүргэгдэнэгүй. Мүн энэ байрада ажалладаг һаалишад үнеэдтээ тэжээлыень өөһэдөө зөөдэг заншалтай.

Ойн баярта үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ таряа, мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, ниитын малай тоо толгой олошоруулха, мүн ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ даабаряа бэелүүлжэ шадаһан «Коммунизм» колхоз районой ажахынуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгарһандаа КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой, арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдажа, районой Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн юм. Тиихэдэ К-700 түхэлэй тракторaар (условноор) 4373 гектар газар хахалһан «Искра» колхозой тракторист В. Д. Мальцев, үнгэрэгшэ намартаа 8901 центнер орооһо суглуулжа сохиһон «Коммунизм» колхозой комбайнер С. С. Барабанщиков, «Искра» колхозой жолоошон В. Н. Полянский, бригадынгаа гэшүүдтэй хамта ногоонoй 10247 центнер витаминтай гурил бэлэдхэһэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой агрегадай ахалагша машинист Н. П. Брылев, даажа абаһан туганнуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 950 граммаар дээшэлүүлһэн «Искра» колхозой тугалшан А. И. Мальцева, бүрүү, туганнуудай шэгнүүрые хоногой 803 граммаар дээшэлүүлһэн «Родина» колхозой мал адуулагша Г. И. Варфоломеев, үнеэн бүриһөө 2760 килограмм һү һааһан «Забайкалец» совхозой Хүһөөтын һү һаалиин фермын үхэршэн А. Ф. Калашников, гүүн бүхэнһөө унага абаһан «Коммунизм» колхозой адуушан Е. Е. Оленников гэгшэд «1982 оной районой чемпион» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм. Үйлэдбэриин түрүүшүүл партиин райкомой, райсоведэй гүйсэдкомой болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэжэ үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагданхай.

Түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар алдарта 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалис мүрысөөндэ оролсоһон Мухар-Шэбэрэй районой ажахынуудай механизаторнууд, малшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол болохо 1983 ондо 170 мянган центнер орооһо таряа, 59 мянган центнер хартаабха, 15 мянган центнер овощ, 107 мянган центнер һү, 59.300 центнер мяха, 7350 центнер нооһо гүрэндэ худалдахаар зорилго хараалхаһаа гадна үнеэн бүриһөө 1800 килограмм һү һаажа, хонин бүхэнһөө 3,6 килограмм нооһо хайшалжа, нугаһан бүриһөө 145 үндэгэ абажа, зуун эхэ мал бүхэнһөө 83 хурьга, 85 тугал, гол эхэ гахай бүриһөө 16 поршоонхо түлжүүлжэ, мүн гектар бүриһөө 14 центнер орооһо, 100 центнер хартаабха, 200 центнер овощ, 16 центнер үбһэ, 120 центнер кукуруза, 200 центнер куузику хураaха гэһэн социалис уялга абанхай. хүршэ Бэшүүрэй районтой социалис мүрысөөгөө үргэлжэлүүлһээр юм.

Тобшолбол, байгша ондо Мухар-Шэбэрэй районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд горитойхон амжалта туйлахаар зэһэнхэй ажаллана.

Б. ЖАМБАЛОВ.

ШЭНЭ ҺОНИН (ТАСС)

ПРАГЫН ҮДЭРНҮҮД МОСКВАДА ҮНГЭРГЭГДЭНЭ

...үрэнэй нэгэдэхи подшипникова заводой хүдэлмэри...д КПЧ-гэй ЦК-гай Президи...эй гэшүүн, партиин Праж...в. городской комитедэй нэ...дэхи секретарь А. Капек ...үүтэй Прагын делегацитай ...вралиин 10-да аха дүү ...оор, халуун дулаанаар уул...бэ.

Чехословакиин ниислэл хо...һоо ерэһэн айлшад үйлэд...итэй танилсаһан, совет-чехословак хани барисаанай бүл...эй эхин эмхи болохо пред...иятиин хүдэлмэришэдтэй, хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэһэн байгаа.

Цехүүдэй нэгэн соо хани барисаанай митинг болобо. Заводой коллективэй түлөөлэгшэд тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, хоёр ниислэл хотын элдэб янзын холбоо барисаанай Советскэ Союзай ба Чехословакиин арадуудые холбодог аха дүү хани барисаае, үрэ түгэс харилсаа холбооe саашадань бэхижүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхын тула москвагайхидай, бүхы совет хүнүүдэй хэлбэришэгүйгөөр оролдодогыень тэмдэглэбэ.

А. Капек Прагын коммунистнуудай, бүхы ажалшадай үмэнэһөө хүдэлмэришэдтэ, албa хаагшадта, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэ халуун амаршалга дамжуулба. Коммунис байгуулалтада москвагайхидай, совет арадай туйлаһан амжалтанууд, тэдэнэй шэн габьяата ажал болон баян дүй дүршэл манай ажалша коллективүүдтэ һайн жэшээ болоно гэжэ тэрэ хэлээ.

Бата эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдал хангаха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн Совет гүрэнэй гадаадын политическэ үүсхэлнүүдые А. Капек үндэрөөр сэгнэбэ.

Мүнөө үеын уласхоорондын орёо хүшэр оршон байдалда аха дүү социалис оронуудай хани барисаае, нэгэдэлые бэхижүүлхэ гээшэ онсо удха шанартай болоно байна гэжэ митинг дээрэ тэмдэглэгдээ.

ЧССР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ч. Ловетинский митингдэ хабаадаһан байна.

Москва болон Прагын үйлэдбэриин түрүүшүүлэй болон новаторнуудай конференци энэл үдэр үнгэргэгдэбэ. Машина бүтээгшэд, бүд нэхэгшэд болон барилгашад хоёр ороной ниислэл хотонуудай үйлэдбэриин коллективүүдэй харилсаае саашадань хүгжөөхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

БАЯРАЙ ҮДЭШЭ

«Уран бэлигтэн арадтаяа хамта зохёон байгуулха ёһотой» — гэжэ элитэ ехэ совет режиссер, актео болон багша Евгений Багратионович Вахтангов олон янзын ажал ябуулгынгаа удха шанарые тодорхойлһон байгаа. Тэрэнэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай үдэшэ февралиин 10-да Москвада, ССР Союзай Ехэ театр соо болобо.

Нүхэд П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, М. В. Зимянин, КПСС-эй ЦК-гай соёлой таһагые даагша В. Ф. Шауро, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. Н. Ментешашвили, эрдэм, соёлой элитэ ехэ ажал ябуулагшад, олониитын түлөөлэгшэд энэ үдэшэдэ хабаадаһан байгаа.

Бүхэроссин театральна бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ СССР-эй арадай артист М. И. Царев энэ үдэшые нээбэ. Гайхамшагта уран бэлигтын эдэбхитэй ажал ябуулга арба гаран жэлэй турша соо үргэлжэлбэшье, сценическэ искусствын түүхэдэ хэтэ мүнхын мүр сараа үлөөгөө гээд тэрэ тэмдэглээ. Вахтанговай зохёохы ажал ябуулгые революци жэгүүрлүүлжэ, шэнэ хүсэ шадал нэмээһэн байгаа.

Ороной театральна олониитын түлөөлэгшэд Е. Симонов, О. Ефремов, (Москва), Е. Товстоногов (Ленинград) О. Кусенко (Украина), КПСС-эй Хойто Осетиин обкомой секретарь Ю. Кониев режиссерой нютагаархидай үмэнэһөө үгэ хэлэхэдээ, олонациональна совет соёлой баялигта айхабтар ехэ хубитаяа оруулһан Е. Б. Бахтанговай зохёохы ажал ябуулга ехэ удха шанартай байгаа гэжэ тэмдэглээ.

Түгэсхэлдэнь искусствын уран бэлигтэнэй концерт болобо.

(ТАСС).

СПОРТЫН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

Физическэ культура болон спортын талаар хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна семинар-зүблөөн февралиин 10-да Москвада болобо. Спорткомитедүүдэй болон бүлгэмүүдэй түрүүлэгшэнэр, партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, ДОСААФ-ай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, элитэ мэдээжэ эрдэмтэд, тренернүүд, олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

Физическэ культура болон спортые хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудай, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр физкультурна хүдэлөөнэй асуудалнуудые дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

(ТАСС).

УРЕНГОЙ—УЖГОРОД: АЖАЛЫНЬ УЛАМ ЭРШЭДЭНЭ

МОСКВА. (ТАСС). Нефть болон газай промышленностиин предприятинуудые баридаг министерствын диспетчерскэ гол управлениин февралиин 10-най мэдээн дотор ажалай шэнэ амжалта тухай мэдээсэгдэбэ: Уренгой—Помара—Ужгород гэһэн трасса дээрэ 3 мянган километр хоолой сорго гагнагдаба. Энэнь һуулгагдаха хоолой соргонуудай хэмжээнэй гурбанай хоёр хуби болоно.

Эндэхи барилга эршэмтэйгээр ябуулагдана. Тиигэжэ 2550 километртэ хоолой соргонууд һуулгагдаа.

Ажал хэрэгээ шамдуулхын тула барилгашад доторойнгоо арга нөөсэнүүдые үргэнөөр хэрэглэнэ.

Ажахын тоосоое хэрэглэлгэ коллективүүдэй ажалай эсэсэй үндэр үрэ дүн гаргаха туйлаха арга олгоно. Тусхайлбал, нэгэ километр болон сорго һуулгаһанайнь түлөө салин түлэгдэдэг.

Ажалай ба үйлэдбэриин журамые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн москвагайхидай үүсхэл эндэ үргэнөөр дэлгэрһэн байна. Оньһото техникэ болон түхеэрэлгэнүүдые эгээл үрэ түгэсөөр, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхын түлөө хүдэлөөн дэлгэрбэ.

Уренгой — Новопсков гэһэн участогта хоолой соргонуудые һуулгажа байһан барилгашад хүдэлмэриинь улам эршэдхэхэ юм. Эндэхи лини татаха хүдэлмэрее дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр тэдэнэр Уренгой—Помара—Ужгород гэһэн газай соргонуудые барижа эхилхэ байна.

КОЛХОЗУУДАЙ ТООСООТО-ҺУНГАЛТЫН СУГЛААН

ОЛОНОЙ ХАБААДАЛГА ХАНГАХА

Үнгэрһэн жэл КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгын соогуур үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо республикын дииланхи олонхи колхозууд Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ талаар зарим тэды амжалтануудые туйлаа. Тодорхойлон хэлэбэл, үнгэрһэн 1982 ондо республикын колхоз, совхозууд гүрэндэ эдеэ хоолой гол продуктнуудые худалдаха даабаряа урагшатайгаар дүүргэбэ. Жэшээлбэл, нёдондо Эхэ ороноо орооһо тарян тушааха даабаряа 107, хартаабха—141, һү—106, һоһо — 103, үндэгэ — 104 процент бэелүүлһэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ ажахынуудай коллективүүд ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхөөр шэмэ шанартай тэжээл бэлэдхэһэн юм. Тиимэһээ колхоз, совхозууд малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ дүүрэн аргатай болоо.

1982 он илангаяа колхозуудай бүхы гэшүүдтэ онсо удха шанартай байгаа. Ушарынь гэхэдэ, Эхэ оронойнгоо Эдеэ хоолой программа хабаалан партиин ЦК-гай майн, удаань ноябриин Пленумууд үнгэрөөд, хүдөө ажахын агропромышленна комплексые бүхыдэнь эрид хүгжөөхэ хэмжээнүүдые тодорхойлһон юм. Тиимэһээ эдэ хэмжээнүүд колхозуудай тоосоото болон тоосоото-һунгалтын суглаануудта дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой. Эндэ суглааншадай анхаралда ажахынуудай хүгжэлтын гол хараа замуудые тодорхойлхоһоо гадна үнгэрэгшэ жэлэйнгээ ажалай дүнгүүдые сэгнэжэ, мүн үйлэдбэриин нөөсэ боломжонуудые эрид хэрэглэхэ, дутагдалнуудые усадхаха ямар аргануудые хэрэглэхэ тухай зүбшэн хэлсэхэ байна.

Тоосоото болон тоосоото-һунгалтын суглаануудые эмхитэйгээр үнгэргэхын тула партиин организацинууд, хүдөө ажахын органууд болон колхозуудай правлениинүүдэй шалгалтын комиссинүүдэй һайнаар бэлэдхэхэ хэрэгтэнь онсо анхарал хандуулха үялагтай. Үнэн дээрэ колхознигуудай энэ суглаан ехэ удха шанартай гэжэ тэмдэглэлтэй. Тобшолбол, энэ хэмжээнүүд нэн түрүүн колхозуудай бүхы гэшүүдые абахан улагаа, хараалһан түсэбөө саг болзорынь дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ эдэбхижүүлхэ, бүхы хүсэнь элсүүлхэ байна гэшэ. Тиимэһээ Россиин Федерациин Хүдөө ажахын министерствын коллеги колхозуудай тоосооото болон тоосоото-һунгалтын суглаануудые эмхитэйгээр үнгэргэхын тула бүхы хэмжээнүүдые абаха тухай республикын болон районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдтэ уялгалан байна.

Колхозуудай тоосооото, тоосоото-һунгалтын суглаануудые үнгэргэхэдэ нэн түрүүн колхозуудай үнгэргэһэн тоосоонхой, мүн 1983 оной үйлэдбэриин — финансова түсэбэй саг болзортоо зохёогдожо табигданхай байһыень хараадаа абаха шухала. Жэлэй туршада хэгдэһэн ажалай дүнгүүд уридшалан үйлэдбэриин участок бүхэндэ ажалладаг коллективүүдэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ зэргэтэй. Эндэ 1983 оной социалис уялгануу абтажа, социалис мүрысөө эмхидхэхэ, эрдэм, техникын шэнэ туйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, ажалаа һайнаар эмхидхэхэ талаар хамтын хэлсээнүүд зохёогдон баталагдаха, мүн моральна болон материальна урмашуулгануудай нүлөө дээшэлүүлхэ, ажалай таарамжатай эрхэ нүхэсэл байгуулха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдаха ёһотой. Тиихэдэ материальна үнэ сэнтэй эд хэрэгсэлнүүдые нягта наринаар тоолон тодорхойлхо хүдэлмэрэе саг соонь үнгэргэхэ эрилтэ табигдана. Гэбэшье зарим ажахынуудта шалгалтын комиссинуудай үүргые хүсэд сэгнэдэггүй ушар дайралдана. Шалгалтын комиссинүүдэй гэшүүд колхозойнгоо правлениин ажал хэрэгүүдые наринаар шалгаха уялгатай. Мүн ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдэй, тушаалта нюурнуудай эрхилэн ябуулһан финансово-ажахын хэрэгүүдые, колхозой эд зөөринүүдые шалгаха. Шалгалтын комиссинүүдэй үнгэргэһэн шалгалтын дүнгүүд колхозникуудай суглаан дээрэ хэлсэгдэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, шалгалтын комиссиин ажал колхознигуудай хабаадалгатай, тэдэнэй хүсэд хяналта доро ябагдаха зэргэтэй.

Тоосоото-һунгалтын болон тоосооото суглаануудта хүдөө ажахын һэлбэлгын звенонуудай, шалгалтын комиссинуудай хүтэлбэрилэгшэд, звенонуудай гэшүүд ажалдаа хүсэд хабаадаха. Тэрэнэй дүнгүүд тухай мэдээсэл мүн лэ ажахынуудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдые, колхознигуудые хабаадуулжа, тэдэнэй хүсэ шадалые, эрилтэ шалгуурые ехээр хэрэглэхэ шухала. Тэрээнһээ гадна 1982 оной социалис мүрысөөнэй дүнгүүд, гүрэнэй түсэбэй дүүргэлгэ тухай хэлсэгдэхэ. Мүн үйлэдбэриин подразделенинүүдэй ажалай дүнгүүд, колхознигуудай нүхэсэл, мэргэжэлтэдэй, ажалай хүтэлбэрилэгшэдэй хэмжээ тухай зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй.

Суглаан дээрэ колхознигууд 1983 ондо зарим колхозуудай тоосооото, тоосооото-һунгалтын суглаанууд колхознигуудай үсөөнөөр хабаадалгатай, зэргэ хамаагүйгөөр үнгэргэгдэһэн юм. Иимэ ушар энэ жэл дабтагдаха ёһогүй. Жэшээлбэл, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина», «Родина», «Хиагтын районой «Дружба», «Родина», Зэдын районой «Мир» колхозуудта иимэ дутагдалтай байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиимэһээ республикын болон районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдэй советэй хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд суглаанда бэлэдхэлэй эмхидхэлэй хэрэгтэ хүсэд хабаадаха ёһотой.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ, илангаяа 1982 ондо зарим колхозуудай тоосооото, тоосоото-һунгалтын суглаанууд колхознигуудай үсөөнөөр хабаадалгатай, энэ кампани эмхидхэлэй талаар хангалтагүй ябуулагдаа. Нёдондо Улаан-Үдын болон Ахын районуудта 1981 оной хүдэлмэриин дүн зүгээр, тоосооото-һунгалтын суглаануудые зохёон байгуулалтатайгаар, шүүмжэлэлтэйгээр үнгэрөө бэлэй. Эндэхи ажахынуудай дүнгүүд уридшалан үйлэдбэриин бүхы подразделенинүүдтэ, районой колхозуудай советэй зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Колхознигууд суглаан дээрэ жэлэйнгээ дүнгүүдые зүбшэн хэлсэхэһээ гадна, гол баялиг болохо газараа һайнаар ашаглаха тухай зүбшэхэ зэргэтэй. Газарайнгаа үрэжэл һайжаруулжа, ороохо тарян, тэжээлэй ургамалнуудые ехээр хуряагаагүй һаа, бусад, һалбаринуудаа хүгжөөхэ аргагүй бшуу. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ бэлшээриин болон таряалан, сабшалангай үрэжэл муудажа, адууһа малай ашаг шэмэ эрид доошолоо. Мүнөө үедэ республикын колхозууд уһалагдадаг газараар нилээд ехэшье һаа, һайнаар ашаглажа баян ургаса абанагүй. Ушарынь хадаа колхозуудай механизаторнууд, таряашад уһалагдадаг газарта хүдөө ажахын ургамалнуудые тарижа, агротехникэ зүбөөр баримталнагүй.

Суглаан дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд захагүй олон. Ажахынууд хоорондын хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ предприяти, эмхинүүдэй экономическа харилсаанай улам үргэдхэхэ асуудал гол шухала тоологдоно. Илангаяа мүнөө үедэ хүдөө ажахые хангадаг, мүн хүдөө ажахын продуктнуудые болбосоруулдаг предприятинүүд булта нэгэ комплексдо — агропромышленна нэгэдэлдэ оруулагдаа юм. Тиимэһээ энэ комплекс нэгэ хүтэлбэри доро, нэгэ зорилготойгоор хүдэлжэ байна. Шэнэ гуримаар «Сельхозтехника», «Сельхозхимия» нэгэдэл, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл зэргэ предприятинүүдтэ табигдаха эрилтэ дээшэлхэ болоно. Колхозуудай үйлэдбэриие хүгжөөхэ, экономикыень бэхижүүлхэ зорилготой эдэ предприятинүүдтэ шанга эрилтэ табигдаха зэргэтэй.

Мүнөө үедэ гүрэн хүдөө ажахын предприятинүүдтэ ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Тодорхойлбол, хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абаха үнэ сэн дээшэлүүлэгдэжэ, колхозуудай богони болзорой үри зээлинүүд болюулагдаа. Энээнһээ гадна соёлой-ажаһуудалай, мүн гэр байрын-коммунальна барилганууд гаргашалагдаха мүнгэ зөөри гүрэнэй бюджедһээ һомологдохо байна. Иимэ эрхэ байдалда нэгэшье ажахы ашаг олзогүй, үри шэритэй байха ёһогүй. Колхоз бүхэндэ жэл бүхэниие олзотойгоор түгэсхэхэ эрилтэ табигдана.

Колхозууд бүхы олзоёо зүбөөр хубаарилха ёһотой. Соёлой-ажаһуудалай, гэр байрын-коммунальна барилганууд гаргашалагдаха мүнгэ зөөриин гүрэнэй бюджедһээ һомологдохо болоһые хараада абажа, сэбэр олзоёо үйлэдбэри үргэдхэлгэдэ, материальна урмашуулгын фондодо хубаарилха болоно. Мүнөө колхозууд агропромышленна комплексын үндэһэ һуури дээрэ ажаһуудалай болон соёлой талаар һуурин тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо түсэб зохёохо зэргэтэй. Эндэ гансашье колхознигуудай гэр байрын болон ажаһуудалайнь хэрэглэмжые һайнаар хангаха талань бэшэ, мүн соёлой, спортын хүгжэлтэ онсо анхарагдаха ёһотой.

Тоосоото болон тоосоото-һунгалтын суглаануудта колхознигуудай журам, харюусалга тухай үргэнөөр зүбшэн хэлсэхэ эрилтэ табигдана. Журамтай, гуримтай, харюусалгатай газарта заабол ехэ амжалта туйлагдадаг гэшэ. Тиимэһээ бэлэн аргаар олоной хүзүүн дээрэ баяжахые хүсэдэг залхуу, зайран хүдхэшүүлтэй, хамтын зөөридэ хоро хүргэдэг хулгайшадтай эрид тэмсэхэ асуудал хэлсэгдэхэл ёһотой.

Колхозой правлениин болон түрүүлэгшэнэрэйнь тушаалай саг болзорой дүүрэһэн ажахыда тоосоото-һунгалтын суглаанууд үнгэргэгдэхэ. Эндэ колхознигууд өөһэдынгөө хүтэлбэрилэгшын хэһэн ажалые зүбөөр сэгнэхэһээ гадна, саашадаа колхозойнгоо үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ хүниие шэлэн олоод һунгаха байна. Энэ асуудал олоной хабаадалгатайгаар шиидхэгдэхэ ёһотой. Колхозой гэшүүд правлениингээ шэнэ бүридэлдэ, түрүүлэгшын тушаалда оруулагдаһан хүн бүхэниие өөһэдынгөө дураар хаража үзэхэ, һанамжаа хэлэхэ эрхэтэй. Правлениин түрүүлэгшээр эдэбхитэй, хүн зонтой хүдэлмэрилхэ шадаха, олондо хүндэтэй, хүтэлбэрилхы дүй дүршэлтэй хүн һунгагдаха ёһотой. Партиин райкомууд, арадай депутадуудай районно Советэй гүйсэдкомууд, районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүд колхозуудай правлениин хүтэлбэрилэгшөөр һунгагдаха хүнүүдые шэлэн олохо хэрэгтэ колхознигуудта туһалха байна. Тодорхойлбол, колхозуудай тоосоото, тоосоото-һунгалтын суглаан Уставайнгаа ёһоор, олоной хабаадалгатайгаар, шүүмжэлэлтэйгээр, үнгэргэгдэхэ болоно.

И. ЗАНГЕЕВ,
республикын Хүдөө ажахын министерствын колхозуудай эмхидхэхы бүлэгэй ахамад экономист.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ХАСУУРТЫН БЭРХЭ МАЛШАН

Зэдэ мүрэнэй урдуурхи үндэр хада уулануудаар хабшагдаһан Хасуурта гэжэ нарихан ута гол бии юм. Тэндэ Захааминай районой Хамниин совхозой Бүргын отделениин эбэртэ бодо малай хэдэн гүүртэнүүд байрланхай. Һаяхан тэрээгүүр ябажа, малшадтай хөөрэлдэһэн, тэдэнэй ажал хүдэлмэри, байра байдалтайнь танилсаһан байнабди.

Голой эгээн зүүн захын малай байрануудта үдэ багаар хүрэжэ ерэбэбди. Урдань эндэ һүнэй фермэ байһан юм. Мүнөө мяханай шэглэлтэй гүүртэ болонхой. Малшадынь малайнгаа байранууд, хашаа, хорёонууд соо забда сүлөөгүй хүдэлжэ байба. Малнуудынь тобир тарганууд.

Тус гүүртэдэ табан хүн ажалладаг. Тэрэниие үнинэй коммунист Санжай Данзанович Тогмитов хүтэлбэрилнэ. Энэмнай гушаад жэлэй туршада мал ажал дээрэ хүдэлжэ, баян дүй дүршэлтэй, нютаг нугынгаа хүн зоной дунда хүндэтэй, мэдээжэ болоһон нүхэр. Совхозойнгоо парткомой гэшүүнээр, сомоной Советэй депутадаар һунгагдаһаниинь энээниие элеэр гэршэлнэ ха юм.

—Малай үбэлжэлгэ урда жэлэйхиһээ хүнгэшэгөөр үнгэржэ байна даа. Юуб гэхэдэ, — үбһэ тэжээлээр бараг һайнаар хангагданхайбди. Үшөө тиихэдэ саһа багатай, дулаахан үбэл боложо байна, — гэжэ Санжай Данзанович хөөрэнэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, дүршэл ехэтэй малшанай даажа байһан гүүртэдэ ямаршье жэлэй тохёолдоходо, үбэлжэлгэ эмхитэй һайнаар үнгэрдэг заншалтай болонхой. Малнуудынь эндэ ходо тобир тарганууд байдаг, гээлтэ хоролтодо ородоггүй. Түл абажа түлжүүлхэ түсэб жэл бүри дүүргэдэнэ. Тиимэһээ гүүртынхид районой чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хэдэ дахин хүртэһэниинь гайхалгүй.

Мүнөө эндэ 240 толгой мал, тэрэ тоодо 156 үнеэн үбэлжэжэ байна. Малнуудынь хүшэ тамираар һайн, жэлэй эхинһээ олон тугал аотаад, гээлтэ хоролтодо оруулагдангүй түлжүүлэгдэнэ. Гүүртын малшад эбтэй эетэйгээр, оролдосотой һайнаар хүдэлнэ. Малай үбэлжэлгэ эмхи журамтайгаар үнгэргэхэ, урда жэлэйхиһээ бүри олон тугал абажа түлжүүлхэ зорилго тэдэнэр урдаа табинхай.

— Үнгэрөөшэ жэл түл абажа түлжүүлхэ түсэбөө дүүргэбэшье, һайн амжалта туйлажа шадаагүйбди. 100 үнеэн бүриһөө 90 гаран тугал абтаһан юм. Теэд хэдэн тугал шонодо зуулгагдажа гарзалагдашоо һэн,—гэжэ гүүртые даагша гомдолтойгоор дуугарна.

Гүүртын малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Санжай Данзановичай наһанайнь хани нүхэр Анна Дашеевна жэл бүри түрүүлжэ гарадаг. Үнгэрөөшэ жэл 100 үнеэн бүриһөө 90 гаран тугал абажа түлжүүлбэ. Энэ нүхэрнай ажал хүдэлмэриингөө талаар гансашье ажахы соогоо бэшэ, харин республика дотороо мэдээжэ болонхой. Анна Дашеевна 1969 оной ноябрь һарада Москва хотодо болоһон колхознигуудай Бүхэсоюзна съездэдэ хабаадалсаһан, зургаан үхибүүдые хүмүүжүүлжэ, баранииинь дээдэ һургуулитай болгоһон алдартай.

Мяханай гүүртэһээ гараад, тиимэшье холо ошоогүй ябатараа залуу малай гүүртэдэ хүрэшэбэбди. Гүүртые даагшаар баһал бэрхэ малшан, оло дахин районой чемпион болоһон коммунист Цырен-Ханда Сандановна Цыренова хүдэлнэ. Жэл бүри зунай бэлшээриин үедэ даажа байһан малнуудайнгаа толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэдэ 1000 граммһаа доошо бэшээр нэмээдэг. Һүүлэй 8 жэлэй туршада нэгэл толгой мал гарзада оруулаа юм. Үбэлжэлгын эхилхэһээ урид хашарагуудые тушаажа абаад, намарынь толгой бүриинь 360—380 килограмм шэгнүүртэй болгожо тушаадаг.

—Хэдэ хэдэн гүүртэһээ малнууд суглардаг юм даа. Зариманиинь заа бэетэй, хүшэ тамир муутай байдаг. Адуулха, оролдосын лэ хүсөөр тэдэниие томо болгохош, — гэжэ Цырен-Ханда Сандановна хөөрэнэ.

Мүнөө дүршэл ехэтэй малшанда 160 гаран толгой мал даалгагдажа үгтэнхэй. Хажуудань дүү хүбүүниинь хүдэлэлсэнэ. Малайнь байра дулаан, малнуудтаа хүрэхэ бүдүүн тэжээл өөһэдөө бэлэдхэжэ абаһан. Гүүртэ соонь һула, ядаруу мал үгы, барандаа тобир томонууд, бүрин бүтэн ондо орохо гэжэ найдахаар.

Хасууртын голдо байрлаһан гүүртэнүүд дээрэ хүдэлжэ байһан малшад Санжай Долгоров, Б. Б. Будаев, В. Ж. Дамбаева гэгшэдые дурдангүй гарахын аргагүй. Эдэнэр олон жэлэй туршада мал ажал дээрэ эрхим һайнаар хүдэлжэ суурхаһан хүнүүд. Ниитын мал гарзада оруулангүй, тэдэнэй ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, түл абажа түлжүүлхэ түсэб дүүргэхэгүй ушар тэдэндэ байхагүй. Энэшье жэлэй үбэлжэлгые тэдэнэр эрхим һайнаар үнгэргэжэ байна.

Эдэ бэрхэ малшадтай уулзажа хөөрэлдөөд, ажал хүдэлмэриинь хараад байхадаа, партиимнай Центральна Комитедэй үнгэрөөшэ жэлдэ болоһон майн болон ноябриин Пленумуудэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Эдеэ хоолой программые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула хүдөөгэй ажалшадай ямараар оролдожо байһые ойлгожо, баярлахын ехээр баярлаабди.

Ц. СУБАНОВ,
манай тусхай корр.

Ажаһуудалай үргэн хэрэглэмжын эд бараа бүтээдэг В. М. Серовой нэрэмжэтэ фабрикада олон жэлэй туршада Е. Д. Голендухин трактористаар хүдэлнэ. Һара, квартал, жэл бүхэнэйнгөө түсэбүүдые сүм дүүргэдэг оролдосотой бэрхэ механизатор гэжэ тэрэ предприяти соогоо мэдээжэ болонхой. Коммунис ажалай ударник Емельян Федотович нёдондо жэлэйнгээ даабариие холо үлүүлэн дүүргээ һэн. Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэйшье туршада бэелүүлхэ зорилгонуудаа эртээнһээ тодорхойлжо, мүнөө үдэр бүриингөө даабариие жэгдэ һайнаар дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тракторист Е. Ф. Голендухин.

Д. БАЛДАНОВ.

УЯЛГАЯА ШЭНЭДХЭБЭ

Улаан-Үдын почтамтын хүдэлмэрилэгшэд ээлжээтэ профсоюзна конференци дээрээ ажалайнгаа эрхэ байдал, үйлэдбэриин журам тухай асуудал зүбшэн хэлсэжэ, коллективэйнгээ үнгэрһэн жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолоод, саашанхи хараа зорилгонуудаа тодорхойлбо.

СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ абаһан социалис уялгануудаа коллективнай амжалтатайгаар дүүргээ, — гэжэ почтамтын начальнигай орлогшо нүхэр М. С. Борисов элидхэл соогоо тэмдэглэбэ.

Нёдондо олзо доход оруулха түсэбынь 100,7 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 105,8 процент дүүргэгдэһэн байна. Хүдөө нютагуудта ажаһуудаг хүн зониие гэртэнь хангаха талаар Винницкэ областиин хэлхеэ холбоошодой онол арга үргэнөөр хэрэглэнэ. Почтамтын хэлхеэ холбооной гуша гаран предприяти үнгэрэгшэ жэлэй декабриин 15-да социалис уялгануудаа дүүргэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ зорюулан, почтамтын хүдэлмэрилэгшэд шэнэ социалис уялгануудые абаба. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ, ажалай журамые шангадхаха гэжэ тэрэ уялга дотор хэлэгдэнэ.

С. БАЛДАНОВ.

Совет ороной ...

УҺАЛУУРИИН ТҮХЕЭРЭЛГЭНҮҮДЫЕ ШЭНЭДХЭЛГЭ

ХЕРСОН. «Херсонводстрой» трестын мелиораторнууд Краснознаменска уһалууриин түхеэрэлгын бүлүүр станцинуудай хүсые ехэ болгонгүй, уһалагдадаг газарайнь хэмжээе хоёр дахин үргэдхэхэ арга олобо. Тэрэниие шэнэдхэн хубилгалгын хоёрдохи ээлжээнэй каналнууд һая досоо талаһаа хаалагдаа, уһа урадхуулха соргонуудынь татагдаа.

Энэ түхеэрэлгэ хорёод жэлсоо баригдаа юм. Газарай хүрьһэнэй шииг нойтые алдахагүй үрэ ехэтэй хэрэгсэлнүүд тэрэ үедэ үшөөл бии болоодүй байгаа. Харин мүнөө хэгдэжэ байгаа хүдэлмэриин ашаар газар шииг нойтоёо алдахаяа болёо.

Арба гаран гектар газар уһалдаг каналнуудай хахадынь шахуу досоо талаһаа хаалагдаһан ушар үшөө эды шэнээн хэмжээнэй газар уһалха арга олгоно гэжэ тодорхойлогдоһон байна.

Ган гасуур тала руу татагдаһан каналнуудаар үшөө арба мянган гектар уһалагдахань гэшэ. Мелиораторнууд уһалха хүдэлмэрээ эхилхээр оэлэн болонхой. Харин Голопристаньскэ болон Скадовска районуудай ажахынууд уһалууриин нэмэлтэ зуугаад түхеэрэлгэ абаад, ашаглахаар оэлэн болгоод байна.

Мүн лэ шэнэдхэн хубилгагдажа байһан Ингулецкэ уһалууриин түхеэрэлгэ бэлэн болохо дүтэлөө.

ГРАММУУД БАЙҺАНАА, ТОННОНУУД БОЛОБО

ЛЕНИНГРАД. Урдань лабораториин эрхэ байдалда граммуудаар абтадаг байһан тусгаар сэбэр бодосууд мүнөө «Красный химик» гэжэ заводто гаргагдажа эхилбэ.

Жэлдээ хэдэн зуугаад тонно иимэ продукци гаргаха шадалтай үйлэдбэриин комплекс һая ашаглалгада оруулагдаа. Тэрээгээр Ленинградай хуушанай химиин заводые шэнэлэн хубилгаха хүдэлмэри дүүргэгдэбэ.

Бүри һая хада завод сернэ кислота болон эгээл юрын реактивуудые гаргадаг байһан юм.

БАЯН ДҮРШЭЛТЭН

Хэжэнгын совхозой ахалагша хонишон Цыбикдоржо Батоцыренович Будаев Бальжит Цыренжаповна хүгшэнтэеэ хамта хори гаран жэлэй туршада түрэл ажахынгаа хониин ажалда хүдэлмэрилхэ зуураа, мэргэжэлээ һайнаар шудалһан, баян дүршэлтэй болоһон байна. Даалгагдаһан ажалдаа оролдосотойгоор, харюусалга ехэтэйгээр хандадаг энэ айлайхи харууһалжа байһан эхэ хониин бүриһөө жэл бүхэндэ хурьга абажа түлжүүлнэ.

Мүнөө энэ отарада түл абалгань түлэг дундаа ябана. 135 хурьган абтаад байна. Гарза хоролтошье үгы. Хонишод түл абалгадаа бүри эртэйһээ һайнаар бэлдэһэн байха юм.

Будаевай гэр бүлэ хонидойнгоо эдихэ тэжээл өөһэдөө бэлэдхэдэг. Зундаа 500 гаран центнер һайн шанартай үбһэ бэлэдхэжэрхихэдэнь, ямар арьбан, һайн байдаг гээшэб. Тэрэнэйнгээ хажуугаар зеленко, һолоомошье суглуулжа абадаг. Малшадай өөһэдынь хүсөөр тэжээл бэлэдхэлгэ ехэл зүб, холын хараатай гээшэ ха.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гараад байһан 3-дахи жэлдэ Будаевтан урданайхиһаа бүри һайн үрэ дүн туйлаха, социалис уялгануудаа заабол дүүргэхэ хараатайгаар хүдэлнэ.

Г. БАЛЬЖИРОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хэжэнгын район.

АЭРОФЛОТ: ЕХЭ ТУЙЛАЛТАНУУД

Авиаци хүнүүдэй үдэр бүриин ажабайдалда батаар оронхой. Оронойнай 3600 хото город болон һуурин тосхон агаарай зам харилсаагаар холбоотой юм. Аэрофлодой агаарай харгы замай утань 1 миллион километрһээ дээшэ болоно.

Февралиин 13-да тэмдэглэгдэхэ Аэрофлодой үдэр һалбариин хүдэлмэришэдтэ онсо гайхамшаг лэ. Совет граждан авиациин байгуулагдаһаар 60 жэлэй ой гүйсэхэнь. Мэргэжэлэй һайндэрэйнь урда тээхэнэ ТАСС-ай корреспондент Граждан авиациин министрэй нэгэдэхи орлогшо Б. Е. ПАНЮКОВТОЙ уулзажа, хөөрэлдэһэн байна.

— Мүнөө Аэрофлот хадаа оронойнай транспортын шухала хубинь болоно. Һалбаритнай ямар үрэ дүнгүүдтэйгээр баярта ойгоо угтаба гээшэб!

— Граждан авиаци табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ амжалтатайгаар хүдэлөө. Пассажирнууд болон ашаа зөөхэ, арадай ажахые авиацяар хангаха талаар түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэһэн байна.

Нёдондо жэл 108 миллион хүн, 3,1 миллион тонно ашаа болон почто зөөгдөө. Хүдөө ажахын авиациин пилодууд агаарһаа хүдөө ажахын эдлүүриин 103 миллион гектар газарта үтэгжүүлгэ хаяһан, хоротон шумуулнуудые усадхан үгы хэһэн байха юм.

Авиаторнууд туйлаһанаараа һанаагаа амардаггүй зон. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын тула ехэ юумэ хэдэг. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ соохи захяа заабаринууд, Пленумэй шиидхэбэринүүд бидэниие энэ талаар зоригжуулна. Арадай ажахын ба хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангаха, Граждан авиациин хүдэлмэриин ашаг үрэ болон шанарые дээшэлүүлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хэмжээ ябуулганууд һалбари доторнай бэелүүлэгдэжэ байна.

Аэрофлот юунһээ эхилээ һэм гээд дурсан һаная.

1923 оной июлиин 15-да — В. И. Ленинэй үүсхэлээр Граждан авиациин советэй эмхидхэгдэн байгуулагдаһанһаа хойшо хэдэхэн һарын үнгэрһэнэй һүүлээр Москва — Нижний Новгород гэһэн замаар түрүүшын ниидэлгэ хэгдээ һэн. Пилот Я. Моисеев 420 километрэй зайе 3,5 час соо гаталан дабаһан байгаа. Тиихэдээ летчик түмэр зам болон гол мүрэнүүдые зубшан, газар дээхэнүүр лэ ниидэхэ баатай болоһон байгаа гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Энэ ниидэлгэ залуу Советүүдэй ороной агаарай зам харилсаае хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбые бэелүүлгэдэ түрүүшын алхам болоо һэн.

— Түрүүшын навигацида 229 хүниие зөөһэн байгаа һаа, харин 60 жэлэй үнгэрхэдэ, 108 миллион хүн зөөгдэһэн байгаа. Эдэмнай хоорондоо айхабтар ехэ илгаатай тоо, баримтанууд гээшэ бээз!

— Энэ хурдан түргэн дабшалта бүхы арадай ажахын хүгжэлтын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдһээ үндэһэтэй. Манай ороной хүгжэн бэхижэхэдэ, тэрэнэй дали жэгүүршье жэлһээ жэлдэ бэхижэдэг байгаа. Нижний Новгород хүрэтэр ниидэлгын хэгдэһэнһээ хойшо оройдоол 10 жэлэй үнгэрхэдэ, Аэрофлодой лининүүдэй утань 40 мянган километртэ хүрэһэн байна. Тиихэдэ авиаторнууд 30 мянган хүниие, 900 шахуу тонно почто болон ашаа зөөгөө һэн.

Чкалов, Громов, Байдуков, Водопьянов, Ляпидевский, Гризодубова, Раскова, Осипенко гэгшэд туйлай ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабажа, бусадта найдамтай харгы зам гаргагшад болоно. Эдэ жэлнүүдтэ хүнүүд тэдэнэй нэрэнүүдые аманһаа уһагаадаггүй һэн. Үнэхөөрөөшье, тиихэдэ тэдэ рекорднуудые тогтоодог байгаа.

Аэрофлодой карта дээрэ шэнэ шэнэ агаарай замай нэрэнүүд бии болохо. Тэдэнэй ехэнхи хубинь ороной ойроо хүртөөгүй районуудта — Сибирьтэ, Дунда Азида, Алас-Дурна зүгтэ абаашадаг байгаа. Тиигэжэ олон хото городууд, һуурин тосхонууд ороной түбтэй холбоотой болоһон байха юм.

— Тэдэ жэлнүүдтэ самолёдоор аяншалха гээшэ хүн бүхэндэ ямар нэгэн онсо оорсэ юумэн болодог байгаа. Харин мүнөө ондоо тээшээ ошоходоо, гэрһээ ажалдаа ошоһоноо түргөөр хүрэдэг болонхой. Жэшээнь, Москва—Ленинград гэһэн замаар ниидэлгэ тиимэл бэшэ гү!

— Би бусадшье хото городуудые дурдаха байнаб. Москваһаа нефть болон газ олзоборилогшодой түб болохо Тюмень хүрэтэр оройдоол хоёр час соо ниидэнэ. Хүн зон дүрбэн часай турша соо ниислэл хотоһоо Красноярск хизаар хүрэнэ.

Үшөө тиихэдэ Аэрофлодой самолёт мүнөө 11 час хүрэхэгүй саг соо хүнүүдые Чукотко абаашана бшуу.

Энэ табан жэлдэ холын Хойто зүгэй, Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй районуудта ашаа зөөлгын 30 процент, арадай ажахые хангаха хүдэлмэриин 60 гаран процент самолёдоор бэелүүлэгдэдэг байна гэжэ тэмдэглэхые хүсэнэб. Хүндэ вертолёдуудай ехэнхи хубинь, Аэрофлодой ашаанай самолёдуудай гурбанай нэгэ хубинь эгээл эндэ хүдэлдэг.

— Энэ жэлдэ Аэрофлодой харгы замуудта бидэниие, пассажирнуудые, ямар юумэн хүлеэнэб!

— Шэнэ лининүүд, аэровокзалнууд нээгдэхэ байна.

Аэрофлодой самолёдой паркын ямар түргөөр һэльбэн шэнэлэгдэжэ байһыень хүнүүд обёороо ёһотой гэжэ һананаб. ИЛ-86, ИЛ-62, ТУ-154, ТУ-134 түхэлэй таарамжатай зохид, гоё һайхан агаарай онгосонуудаар хүн зониие зөөлгэ жэлһээ жэлдэ ургана. Пассажирнуудай 70 процентнь иимэ түхэлэй самолёдуудаар ниидэнэ. Байгша ондо энэ тоо бүри ургаха юм.

…ЛАЙМНАЙ
…У ХАЛААН

ҺУРАГШАДТА МЭРГЭЖЭЛ ОЛГОХО

[illegible] …хэ дүй дүршэл олгуулха болоно. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлгэ хадаа һургуулида үнгэргэгдэдэг ажалай һуралсалһаа ехээр дулдыдадаг байна.

Манай район дотор ажалай хэшээлэй 44 багша тоологдоно. Тэдэнэй 24-ниинь дээдэ эрдэмтэй, 3-ниинь дунда һургуули дүүргэһэн юм. Багшанар Н. И. Клочихин, Т. Г. Шишмарева (Петропавловкын дунда һургуули), Ц-Д. Ц. Буянаев (Алсаган дунда һургуули), А. Г. Чупашев (Торийн дунда һургуули), Т. Г. Жилкова (Зэдын дунда һургуули), Г. Г. Дондопов (Ёнхорой дунда һургуули) болон бусад нүхэд амжалтатайгаар ажаллажа, һурагшадаа элдэб мэргэжэлнүүдтэ дурлуулха, һонирхуулха гэжэ оролдодог. Дээрэ нэрлэгдэһэн һургуулинуудай һуралсалай мастерскойнууд, үйлэдбэриин һуралсалай кабинедүүд бүхы хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангагданхай. Тиихэдэ Белоозёрскын, Петропавловкын дунда һургуулинуудта мэргэжэл олгуулгын һайн кабинедүүд һаяхан нээгдээ.

Гэхэтэй хамта һурагшадые ажалда дүршүүлхэ хүдэлмэридэ дутагдалнууд баһал бии. Илангаяа 8 жэлэй һургуулинуудай һуралсалай мастерскойнуудта үнгэргэгдэдэг хэшээлнүүд мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэнэгүй. Энэ юун дээрэһээ болоноб? Нэн түрүүн мастерскойнуудта хэрэглэгдэхэ инструментнүүд, материалнууд дуталдана. Зарим мастерскойнууд муугаар түлигдэнэ, сэбэрлэгдэнэгүй. Тэрэшэлэн уйтан, ажалай хэшээл үнгэргэхөөр зохид эрхэ байдал тогтоогдоогүй байһаар. Бургалтайн, Алсагай дунда, мүн Петропавловкын, Тохойн найман жэлэй һургуулинуудта нимэ мастерскойнуудтай ушархаар. Мастерскойнуудые хэрэгтэй зүйлнүүдээр хангаха, ажалай һуралсалай кабинедүүдые тусхай материалнуудтай хэрэгсэлнүүдтэй болгохо хэрэгтэ тус һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд онсо анхарал хандуулха зэргэтэй. Илангаяа бага классуудай үхибүүдэй ажалай хэшээлые һайнаар үнгэргэхэ шухала.

Район дотор 13 һургуули тоологдоно. Тэдэнэй 11-дэнь трактор ба хүдөө ажахын бусад машинануудые үзэнэ, хоёртонь автомашиные шудална (Петропавловкын ба Зэдын дунда һургуулинуудта). 1981—1982 онуудай һуралсалай жэлдэ һургуули дүүргэһэн 433 залуушуулай 160-ниинь (17 һаһатайшуул) шалгалта тушаагаа. Трактор ябуулха эрхэдэ 128 хүн шалгалта баряа, тэдэнэй 36-ниинь басагад юм. Петропавловкын дунда һургуулиин 32 һурагшадта жолоошоной үнэмшэлгэ барюулагдаа. Торийн (багша Е. П. Трофимов, инструктор Х. Л. Гилязов), Ёнхорой (Г. Г. Дондопов), Алсагай (Ц-Д. Ц. Буянаев), Белоозёрскын (В. Б. Гармаев), Петропавловкын (багшанар Н. И. Клочихин, Н. В. Федотов) дунда һургуулинуудай һурагшад шалгалтаяа һайнаар тушаагаа гэжэ тэмдэглэхээр. Гэбэшье Дэрэстэйн дунда һургуулиин (багша В. В. Егоров) үхибүүд трактор, машина тухай муугаар мэдэхэ байжа, 22 хүнэй мини 7-ниинь шалгалта баряа. Бооцын дунда һургуулида багша үгы байжа, үхибүүд программаяа дүүпан шудалаагүй үлэшоо. Бооцын, Дэдэ-Үшөөтын дунда һургуулинуудта машина шудалалгын кабинет байхагүй. Бүхы һургуулинуудта (Петропавловкын дунда һургуулиһаа бэшэндэ) трактор, машинануудые техническэ талаар хангаха лабораторинууд гүйсэд дүүрэнээр эмхидхэгдээгүй байһаар.

Ажалай һуралсалай болон һурагшадта мэргэжэл олгуулха асуудалнууд партиин райкомой болон арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой, арадай гэгээрэлэй соведэй, хүдөө ажахын управлениин профсоюзай комитедүүдэй хамтын заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг. Мүнөө үедэ һургуулинуудта 13 трактор, 5 автомобиль, 1 комбайн үгтэнхэй. Борьёогой, «Октябрьский», Торийн совхозуудта, XX партсъездын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта ажалай болон амаралтын һайн лагерьнууд баригданхай. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудта нимэ тусхай лагерьнууд баригдажа байна. Зунай амаралтын үедэ ажахынуудта үхибүүд ехэ туһа хүргэнэ.

Һуралсалые үйлэдбэриин ажалтай холбохо, мэргэжэл һайнтай кадрнуудые бэлдэхэ, хүдөөгэй ажалда дүршүүлхэ гэһэн гол асуудалнуудые бэелүүлхэ гээшэ мүнөө үедэ онсо шухала хэрэг болонхой гэжэ үшөө дахин дабтая. КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, һурагша бүхэндэ мэргэжэл олгуулха, хүдэлмэришэн ангиин болон колхозно таряашадай залуу халаание бэлдэхэ гээшэ манай гол зорилгонууд болоно. Тиимэһээ ажалай һуралсалые, зунай табадахи четвертиин хүдэлмэрине һайжаруулха ёһотойбди.

Э. ТАБИНАЕВ,
арадай депутадуудай Зэдын райсоведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша.

Улаан-Үдын шэлэй заводой медицинскэ пунктда табан фельдшер хүдэлдэг. Заводой хүдэлмэришэдэй дунда элүүржүүлгын болон һэргылэлгын ехэ ажал тэдэнэр ябуулдаг юм. Гушаад жэлэй туршада Екатерина Михайловна Водопьянова (зураг дээрэ) эндэ хүдэлнэ. Хүн зондо анхаралтайгаар, ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг Екатерина Михайловна заводойнгоо хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй болонхой.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ССР—АЛЖИР: АХАРАДАХИ АРИЛГА

[illegible] …жа, үйлэдбэриин баазын хүдэлмэри тааруу һайнаар, зүбөөр эмхидхэбэл, ажал хэрэгнай амжалтатайгаар бүтэхэ гэһэн тобшолол хээ һэмди, — гэжэ тэрэ тайлбарилна. Бидэнэй бодомжын ёһоор, газ дамжуулха соргын 1984 оной февраль болотор ашаглалгада орохынь тула үдэр бүри 2,5—3 километр соргын холбогдон табигдаха арга эндэхи үйлэдбэриин баазаа олгохо зэргэтэй. Гэбэ зуура гадаадын олон фирмэнүүдэй бүтээдэг түхеэрэлгэнүүдэй ёһотой һайнаар, эмхидэл түгэсөөр, жэшээтэ журамтайгаар ажаллажа захалхадань, баруун оронуудан фирмэнүүдэн эзэд хэлээ хатаха баатай болоо һэн.

Совет газшадтал адли нимэ урма зоригтой, нимэ харюусалгатайгаар ажаллажа болохо гээд баруун тээхи оронуудай фирмэнүүдтэй холбоотоор удаан хүдэлһэн [illegible] байһан юм гэжэ Алжирай гүрэнэй нефть-газай компаниин хинагша— Ворошиловградска машина бүтээлэй институт дүүргэһэн Мохаммед Дженан тэмдэглэнэ. Баруун тээхи оронуудай фирмэнүүд өөһэдынгөө ашаатай контрактнуудые баталаад, захилгадай хармаанһаа мүнгэ ехээр һуулиха, нугалжа абаашахые оролдоно. Тиихын тулада барилгын болзорнуудые зорюута хойшолуулдаг, түхеэрэлгэнүүдэй үнэ сэнгүүдые дахин дахин нэмээдэг, тиихэ зуураа Алжирай ашаг, хүсэлые огто хэрэгсээдэггүй. Харин совет эмхинүүд контрактнуудаа жэншэдгүй, бүрин дүүргэдэг. Энэнь бидэндэ тон шухала байна. Юундэб гэхэдэ, элшэ хүсэнэй баялиг — Алжирай экономикые хүгжөөхэ, социалис түхэлэй общество тогтоон байгуулха онол нүхэсэл болоно. СССР-тэ һураха үедөө шудалһан эрдэм мэргэжэлээ эндэ, эхэ оронойнгоо аша туһада совет инженернүүд техникүүдтэй хамта хэрэглэжэ шадаха байһандаа тон баяртайб, —гэжэ Мохаммед Дженан мэдүүлээ.

[illegible] …үзэгдэл гү гэжэ һанахаар — бүүгы, бии болоно. …Тин-Фуэ Хасси-Мес… хоорондо газай сор… табилгада хабаа… вет жолоошод бо… рээ табилуулна гэ… ходоо, зүрхэнэй гансата намхарна. …ютагайнгаа хүнүүд… һхадаа, сэдьхэл ха… ахаһаа гадна, мүн …рижо ерэһэн газар …жуулха соргонуудые …бидаг совет барил… бааза хүрэтэр орой… 250 километр үлөө …хатай байба. …эргэлүүлжэ гү, али …лэгөөр баригдаһан, …адай байха дүн са… шангууд шара эл… нүүдэн дундуур ар… гардаба. Байрын по… орохо бартаа дээрэ: …ан морилогты!» гэжэ …б хэлэн дээрэ бэ…

…селогой баригдаһан …һхан лэ, үнгэрэгшэ …айда оршон тойрон… адал адли хоопон …йһан юм, — гэжэ …абсаргалгын, тус… …элмэриин участогай …к Юрий Матвеевич …инов тэндэхи ажал …тэй танилсуулха үе… …рөө һэн. Энэмнай …и, Казахстан ба Си… …ефть болон газ дам… соргонуудые тод… ехэ дүй дүршэл… 6 һарын турша соо гос поселок эндэ …аһаа гадна, мүн үн… …н ехэ бааза эмхид… нефть сэбэрлэхэ, соргонуудые холбон түхеэрэлгэнүүд тод… бэлэн соргонууд …газарнуудтаа зөөг… …йна.

…жэлтэдэй бүлэгэй на… сибиряк Алексей … Черников үйлэд… …өө баазада дуратай, …одог юм. Энээниие …гэдэ хаба хүсэеэ, …дабарха гарһаһан, …ршэлөө хэрэглэһэн …Аяма халуунай бо… …уурай һалхинай хо… …дагые хараада абагэнүүд ба материалнуудай нандабаритай, һайн шанартай баилгаһаа хүдэлмэриин бүтээсэ нилээд дулдыдаха болоно.

Газ дамжуулха энэ сорго —совет-алжир экономическа харилсаа холбооной эгээл томо барилга юм. Манай орондо валютын (алтаар сэгнэгдэхэ гадаадын мүнгэнэй) оролгын шухала нүхэсэл болоно. Энэ барилгын түргөөр дүүргэгдэхые Алжир бапал тон шухалада тоолоно. Үнэндөө бүхы союзна республиканудан түлөөлэгшэдһөө бүридэпэн манай коллективэй нягта эмхидэл, эндэ дэлгэрһэн мүрысөөн үйлэдбэриин шухала асуудалнуудые шиидхэхэдэмнай бидэндэ туһална, — гэжэ барилгын ахамад инженер, москвич Юрий Владимирович Братин хөөрэнэ.

Гэхэтэй хамта совет барилгашад ондоо, бүри орёо мүрысөөндэ — баруун тээхи оронуудай фирмэнүүдтэй үрдилдөөндэ хабаадаха ушартай болоно.

Газ дамжуулха барилга хадаа совет-алжир харилсаа холбооной шэнэ һалбари мүн. Урда тээнь баруун оронуудай фирмэнүүд лэ энээниие эзэмдээд, Алжирта элдэб эрилтэнүүдые дура зоргоороо табидаг, мүн капиталис оронуудай подрядчигууд тиимэ ушар байдалые өөпэдынгөө хорото шунахай зорилгодо али бүхы аргаар хэрэглэдэг байһан.

Тэдэнэр шадаал һаа ехэ мүнгэ хонжон хармаанлахын тула харата муухай арга, мэхэнүүдые хэрэглэдэг байгаа. Газ дамжуулха барилга хэхэ контракт совет эмхинүүдтэй Алжирай баталхадань «тэдэнэй эдлүүридэ хамааралга» гэһэншүүгээр Алжирай капиталис «партнернууд» угтаһан байха. Хасси-Мессаудта совет газшадай ошопоной һүүлээр, баруун оронуудай фирмэнүүдэн түлөөлэгшэд элдэб үгэ хүүрнүүдые тарааһан: совет газшад «юумэ мэдэхэгүй», хэлсээгээ дүүргэжэ «шадахагүй»... гэхэ мэтээр муушалан гүжэрдэһэн байгаа. Гэхэ зуура совет мэргэжэлтэ-

Баруун тээхи оронуудтай экономическа харилсааннаа шалтагаалан, хүгжэжэ байгаа оронуудай сүлөөрэлгын хэрэг шэнэ түхэлэй колониальна дулдыдалгаар хойшо татагдадаг байхадань, харин социализмын оронуудтай холбоо барисаан залуу гүрэнүүдэй бэеэ даагаад хүгжэхэ бааза тогтоолгодонь туһа хүргэнэ. Алжирай засаг түрые барижа байгаа Национальна сүлөөлэлгын фронт гэдэг партиин хэдэн документнүүд дотор найруулагдаһан энэ тобшололые Сахарадахи барилга эли тодоор баталан гэршэлнэ. Тиимэһээ, АНДР-эй элшэ хүсэнэй ба нефтехимическэ промышленностиин министр Белькасем Наби ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, АНДР-эй президент Шадли Бенджедидэй 1981 ондо албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэхэ үедэнь совет, алжир хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо түйлагдаһан хэлсээнүүдэй бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэ зорилготой газопроводой барилгын эхилһэндэнь сэдьхэлээ ехээр ханаһанаа элирхэйлбэ.

...Хүдэлмэриин эхилһые хуулита гуримаар ёһолон тэмдэглэһэн үдэр Ар-Рарһаа Тин-Фуэ хүрэтэрхи үшөө нэгэ участогай барилга тухай контрактда гар табигдаһан юм. Энэнь партнёр болохшо СССР-тэ ехээр этигэдэг байһанай гэршэ болоно.

К. ДУДАРЕВ,
ТАСС-ай корр.
Хасси-Мессауд-Алжир.

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ

ГРАФИГАЙ ЁҺООР

Эдэрмэг һуурина сёёлой байшангай болон тэндэхи хүгжэмэй һургуулиин хүдэлмэрилэгшэд багшанар хамтаржа, түрэл «Первомайский» совхозойноо малшадые урмашуулан, концерт наадануудые харуулна. Ажахын дүрбэн отделениин бүхы хониншод, малшадта тэдэнэр графигай ёһоор айлшалжа, шүлэг, дуу, хатар, нютагайнгаа хүн зоной ажабайдалһаа үндэһэтэй темээр сценкэнүүдые табижа, ехээр хүхеэн, баярлуулна.

Ажахынмай агитбригадын эдэбхитэй гэшүүд Дашима Дагбаева, Сэсэг Очирова, Үргэмэл Рыгдылонова, Татьяна Помошнова гэгшэд хонгёо һайханаар дуулана, хореограф Вера Доржиева тэнцэ наадана, бусадынь шүлэг уншана, сценкэдэ хабаадана. Тиихэдэ хүгжэмэй һургуулиин хүдэлмэрилэгшэ Александр Пронтеев баян дэрэ наадана.

Агитбригадатаймнай хамта ажаһуулгын комбинадай хүдэлмэрилэгшэ, медик, библиотекарь, почтын хүдэлмэрилэгшэ ябалсадаг. Автолавкын наймаалагша У. А. Абрамова мүн лэ графигай ёһоор гүүртэ, стаpануудай дээгүүр гүйлгэнэ.

Г. МАДАСОВ,
Хэжэнгын районой «Первомайский» совхозой парткомой секретарь.

НҮҮДЭЛ АМБУЛАТОРИ—МАЛШАДТА

Манай үбэлжэһэ тон харюусалгатай хаһа гээшэ ааб даа. Тэрэнэй ямаар үнгэргэгдэһэнһөө мал ажалай [illegible] дүүрэн [illegible]. Тиимэһээ мүнөө үедэ хүдөө тоотагай малшад [illegible] ажаллажа байна бшуу. Тэдэ ниитын малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ гансашье малшад бүхы һаналаа табиха бэшэ, мүн [illegible] хүдэлмэрилэгшэд хубитаа оруулха ёһотой.

[illegible] намар манай Түнхэнэй районой түб больницада малшадта ошохо нүүдэл амбулатори байгуулагдаа, мүнөө тэрэ амжалтатайгаар хүдэлжэ байдаг юм. Мүнөө тэрэнэй бүридэлдэ терапевт Д. Б. Ильина, хирург А. А. Матиенко, невропатолог Н. В. Смарыга, гинеколог Т. К. Бахранова, стоматолог В. Ш. Манданов, педиатр Н. Н. Махарова болон бусад ороно. Харин намда тус амбулаториин ажалые хүтэлбэрилхыемнин даалгаһан юм.

Манай врачебнэ нүүдэл амбулаториин гэшүүд эмшэлэлгын болон үбшэнһөө һэргылхэ хэмжээ ябуулгануудые саг дарһан [illegible] ариг сэбэрэй [illegible] доторой үбшөөр үбшэлһэн байдаг. Врачнуудһаа байра дээрэнь тэдэнэртэ консультаци үгэнэ.

Малшадай элүүрые хамгаалгын талаар нимэ хүдэлмэри ябуулпанаймнаи ашаар тиимэшье хүндэ бэшэ үбшөөр больницада хүнүүдэй хандаха ушарнууд үсөөрөө. Байра дээрэнь саг дары түрүүшын медицинскэ туһаламжа хүргэхэдэ, үбшэниинь һужэрнэгүй бшуу.

Кварталай туршада хүдөө гараха график-түсэб табинабди. Тэрээнээ табихадамнай, больницын ахамад врач Г. П. Пилова, эмхидхэлэн методическа таһагай талаар ахамад врачай орлогшо Х. Р. Индапова гэгшэд хабаадалсажа, тэрээниемнай батална. Тэрэнэйнгээ ёһоор долоон хоног бүхэндэ хоёр дахин (среда болон четвергдэ) хүдөөгөөр ябанабди.

Малшадай бэеын элүүрые шалгахаһаа гадна, тэдэнэртэй медицинын темээр хөөрэлдөө үнгэргэнэбди, лекци уншанабди. Ажал дээрээ ариг сэбэрые хэр сахинаб гэжэ харанабди. Улаан булан соонь санбюллетень үлгэнэбди.

Һаяхан Харбяангуудай совхозой фермэнүүд дээгүүр ябажа ерээбди. Түрүүшынгээ үдэр үдэһөө урид совхозой түб һууринда байдаг амбулаторидо диспансерна бүридхэлдэ байһан үбшэнтэдые суглуулжа, врачнуудтаа шалгуулаабди. Тэдэнэр зүбшэл үгэһэн, үбшэнэйнь түүхын дэбтэртэ ажаглалта бэшэһэн байна. Үдын хойно Харбяангуудай һү һаалиин фермэдэ ошожо, ариг сэбэрэнь байдалые шалгаабди. Дурадхалнуудаа тусхай дэбтэртэ бэшээбди. Врач Д. Б. Ильина грипп болон тэрээнһээ һэргылхэ тухай лекци уншаа.

Малшадта ошоходо ариг сэбэрэй талаар дутагдалнууд олон бии. Олонхи фермэнүүдтэ һү тушаан абаха ба һүнэй амһартануудые угааха байрагүй байна. Үнеэдэй дэлэн аршаха аршуул харгаданагүй. Һаалишад тусхай хубсаһа үмдэнгүйгөөр үнеэдээ һаана.

Районой колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүгэдэндэ анхаралаа хандуулха ёһотой гэжэ һанагдана.

Т. БАЛДАНОВА,
Түнхэнэй районой больницын нүүдэл амбулаторие даагша.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ООН-ой ТУСХАЙ КОМИТЕДЭЙ СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. США болон НАТО-да ородог тэдэнэй союзнигууд гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда хүсэ хэрэглэхые хориһон уласхоорондын эрхэнүүдэй ёһо гуримуудаар бэеэ хүрмэхые хүсэнэгүй. ООН-ой тусхай комитедэй ээлжээтэ сесси ООН-ой штаб-байшан соо боложо байна. Уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэгүй гол ёһые баелүүлхэ ябадал буруу һүргэхые тэдэнэй оролдожо байһан ушарынь энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ бшуу.

США-гаи, Англиин, Баруун Германиин, Бельгиин түлөөлэгшэд сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ООН-ой Генеральна Ассамблейн инмэ зорилго комитедэй урда табижа байгаашье һаань, энэ талаар документ бэлдэхэ саг үшөөл ерээдүй гэжэ гэршэлхые оролдоһон байха юм. Хүсэ хэрэглэхэгүй тухай бүхэдэлхэйн договор зохёохо гэһэн Советскэ Союзай дурадхалые тэдэнэр буруушааһан байгаа. Тиихэдээ НАТО-да хабаатай гүрэнүүдэй делегадууд договор ООН-ой Уставые «һулаpуулха» байна гэһэн энээндэ хүрэмэ ушар баримтануудые дурдаха баатай болобо.

Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ, «хизаарлагдаһан», «ута унжагай» ядерна дайе үүдхэхэ гэһэн баталамжануудые хэлэдэг аад, США болон НАТО-да хабаатай оронуудай хүсэ хэрэглэхэгүй гэһэн гол ёһые хуулияар баталха ябадалые буруушаажа байһаниинь онсолсотой юм ааб даа.

Социалис болон бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэн түлөөлэгшэд бүхэдэлхэйн договор баталха гэһэн һанал бодолые сесси дээрэ дэмжэһэн байгаа. Польшын делегат Р. Крыстосик, Болгариин түлөөлэгшэ Н. Коларова гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ Зүблэлэлгын комитедэй Прагада болоһон зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан Политическэ Декларации уласхоорондын байдалые һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэнхэй байна гэжэ тэмдэглээ.

ЕВРОПЕЙСКЭ ПАРЛАМЕНТЫН СЕССИ

ПАРИЖ. Европейскэ парламентын ээлжээтэ сесси Страсбург хотодо нээгдэбэ. «Юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн-оронуудай комиссиин — гүйсэдхэхэ органой 1983 ондо бэелүүлхэ ажал ябуулгын программанууд тэрэнэй зүблэхэ зүйлдэ табигдана. Энээнтэй дашарамдуулан, «юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн-оронуудай нэгэдэмэл экономическа стратеги зохёолгодо хабаатай асуудалнуудые депутадууд зүбшэн хэлсэхэ байна.

ЕЭС-эй экспертнүүдэй сэгнэлтэнүүдэй ёһоор, ерэхэ жэлдэ арбан ороной экономикын доройтон уналга үргэлжэлхэ байна. Хүдэлмэригүйшүүлэй тоо үсөөрхэгүй. Мүнөө үедэ эдэ оронуудта 12 миллион хүн хүдэлмэригүйдэжэ байһаар.

ЮАР-тай ЕЭС-эй худалдаа наймаанай-экономическа харилсаанай асуудалнууд сесси дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Сессиин үедэ депутадууд загаһа барилгын асуудалнуудаар «юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн-оронуудай хоорондо һүүлэй үедэ тохёолдоһон хёмороо зүришэлдөөнэй асуудалнуудта ехэ анхаралаа хандуулха байна.

ЛНДР-эй ВЕРХОВНО АРАДАЙ СУГЛААНАЙ СЕССИ

ВЬЕНТЬЯН. ЛНДР-эй Верховно Арадай суглаанай ээлжээтэ сесси эндэ болобо. Лаосой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЛНДР-эй президент Суфанувонг сессиин түгэсхэлэй заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Социально - экономическа хүгжэлтын 1982 оной түсэбэй дүүргэлтэ болон Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай Министрнүүдэй Соведэй элидхэлые сесси шагнаһан, мүн 1983 оной түсэб болон бюджедые һайшаан абаһан байгаа.

ТЭМСЭЛ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Февралиин 12 хадаа Чилиин ажалшадтай ба арад зонтой һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэр болоно.

«Чилиин зонхилогшодой экономическа политикаяа уламжалан, энэ орон ахир түлюур байдалай босоргүй нүхэ руу унажа байна» гэжэ Пиночедэй сэрэгэй фашис захиргаанай тала баригшадшье Чилидэхи байдалые сэгнэнэ. Аралжаа наймаашадан, жэжэ ба дунда зэргын промышленнигуудай конфедерациин түрүүлэгшэ Рафаэль Кусильё иигэжэ хэлэһэн байгаа.

Тусхай баримта мэдээнүүдэн ёһоор, недондо жэл Чилиин промышленна үйлэдбэри бүхы дээрээ 17,6 процентээр, харин үйлэдбэрилгын хэрэгсэлнүүдые гаргалга 51,6 процентээр хорооогдоо. Жэлэй турша соо 810 предприяти үгырэн хохидоһон байна. Энэ жэлэй январь һарадашье олон арбаад предприяти хүдэлмэреэ зогсообо. Мүнөө ажал хэхэ аргатай хүн зоной 30 процентнь хүдэлмэригүйдэнэ. Ондоогоор хэлэбэл, 1,2 миллион шахуу хүн зон хүдэлмэригүйдэжэ, хоолойгоо тэжээхэ аргагүй болонхой. Чилиин бүхы хүн зоной 60 гаран процентнь үлэсхэлэн хооһон байдалда ажаһууна.

Чили гадаадын оронуудта айхабтар ехэ — 18 миллиардһаа дээшэ долларой үри шэритэй болоо.

Вашингтоноор дэмжэгдэдэг Пиночедэй диктатура арад зоноо хододоо айлган һүрдөөнэ. Недондо жэл нэгжэлгэнүүд, хүнүүдые барижа хааха ябадал улам гараһан байгаа. Политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө 1789 хүн түрмэ шоронгуудта хаагдаа.

Арадта зүрюу харша политикые олониитэ, нэн түрүүн хүдэлмэришэн анги дураа гутан буруушаана. Тэдэнэр ажабайдалаа һайжаруулхын тула тэмсэлээ үргэлжэлүүлнэ. Недондо жэлэй августын 19-дэ Сантьяго хотодо ехэ жагсаал боложо, 10 мянга гаран зон [illegible]. Эдеэ хоолоор, хүдэлмэреэ хангаха, эрхэ сүлөө олгохо эрилтэнүүдые тэдэнэр табиба. Арад зоной тэмсэл улам үргэдэжэ байна.

Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин уряагаар февралиин 12-то Чилиин ажалшадтай ба арад зонтой һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэр үнгэргэгдэжэ байна.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ШИИДХЭБЭРИ

ДЕЛИ. Ороной социальна орёо асуудалнуудые шиидхэхэ, мүн гүрэнэй эмхи зургаануудай ажал ябуулгые һайжаруулха зорилготойгоор экономическа хүгжэлтын эршые дээшэлүүлхын тула хэдэн хэмжээ абахые правительствын шиидхэһэн тухай Индиин премьер-министр Индира Ганди соносхобо. Тусхайлбал, социально-экономическа хүгжэлтын программануудые үрэ түгэсөөр бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн дурадхалнуудые зохёон абахын тула Индиин элитэ ехэ экономистнуудһаа бүридэһэн тусхай совет байгуулхаар хараалагданхай. Захиргаанай аппарадай ажал ябуулгада гаргашануудые хорооохо зорилготой тодорхой алхамууд мүн лэ хэгдэхэ.

ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДЫЕ АМГАЛАН БАЙДАЛДА ХЭРЭГЛЭХЭ

НЬЮ-ЙОРК. Дэлхэйн 53 ороной энэ һалбариин мэргэжэлтэдэй зүблөөн ООН-ой штаб-байшан соо боложо, үнгэрһэн жэлдэ замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар Советскэ Союзай хэһэн ажал ябуулгын шухалын шухала дүнгүүдтэй танилсаһан байна.

СССР-эй түлөөлэгшэ академик О. Г. Газенко замбуулинай дайдые амгалан тайбан байдалда хэрэглэхэ талаар ООН-ой комитедэй эрдэм, техникын тусхай комитедэй сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, замбуулинай дайда шэнжэлхэ совет программа эрдэм ухаанай ба хүдөө ажахын үргэн ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна гэжэ тэмдэглээ.

1982 ондо эгээл удаан саг соо жолоодон ниидэлгэ амжалтатайгаар түгэсхэгдэһэн байна. Тэрэнэй үедэ космонавтнууд шэнжэлгэнүүд болон туршалгануудайнгаа программа сүм дүүргэһэн байха юм. Жэшээнь, замбуулинай шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые хараада абажа, 1982 оной октябрь һарада зургаан геологическа отряд ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые бэдэрһэн байгаа.

«Венера-13», «Венера-14» гэжэ автомат станцинуудай амжалтатай хүдэлмэрине совет түлөөлэгшэ мүн лэ тэмдэглээ. Хэмэл ододой туһаламжаар замбуулинай дайдаһаа газарай баялигуудые бэдэрхэ, сагай уларил шэнжэлхэ үргэн ехэ программа бэелүүлэгдэһэн байгаа.

Элдэб оронуудтай СССР-эй уласхоорондын харилсаан үрэ түгэсөөр хүгжэбэ. Социалис хани нэгэдэлтэ гүрэнүүдтэй хамта илангаяа үргэн ехэ шэнжэлгэнүүд хэгдэһэн байха юм.

Хоёр талын харилсаанай үндэһэ һуури дээрэ Индитэй, Францитай, США-тай, Швецитэй хамтын хүдэлмэри бэелүүлэгдээ. Тусхайлбал, Индиин космонавтнуудта хоёр кандидат 1982 оной сентябрь һарада Космонавтнуудые һурган бэлдэдэг Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ түбтэ һуралсал, һорилгонуудаа эхилһэн байгаа. Тэдэнэй нэгэниинь 1984 ондо совет замбуулинай онгосоор, замбуулинай станци дээрэ ниидэхэ байна.

…ЭЛНҮҮД

…Сибирь яагааб? Нефть …ай ашагта малтамал… хүртэшэгүй олохон …хэбтэшэнүүд само… нээгдэһэн бай… гүн дундахи нөө… лигуудые ашаглалгын экспедиционно арга …уудай туһаламжагүй… бэелүүлэгдээгүй юм.. …тэдэ проходчигуудай ашаглагшадай бригада… холын олзоборилгын …дта абаашадаг, удаань һэлгэдэг байгаа.

…Н-2 самоледой коман… Куржия гэгшые Одес… …ластьдо «жэгүүртэ та…» гэжэ нэрлэдэг юм. Болградска районой …ажахын хүндэтэй кол… …һунгагдаһан байгаа. …тухай, тэрэнэй хани нү… …ай, мүн арадай ажахы… …ци хэрэглэлгые үргэдхэжэ байһан хүнүүд тухай хөөрэжэ үгыт.

—Максим Максимович өөрынгөө самоледые 25 жэлһээ үлүү саг соо Буджакска тала дээгүүр жолоодоходоо, тэрэниие тон һайнаар мэдэхэ болонхой. Полинуудта үтэгжүүлгэ хаяхынгаа урда тээ тэрэ ажахынуудай агрономууд болон хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта тарилгын хойноһоо үшөө, үшөө дахин шэнжэлдэг, агаарһаа тарилгын талмайе нарибшалан харадаг байна. Тиигээд лэ хүдэлмэриин болзорые хэды шэнээн үтэгжүүлгэ оруулха байһые тодорхойлһон технологическа карта, ниидэлгын харгы замууд зохёогдодог байна. Хабарай тарилгын үедэ хэн булганһаа эртэ бододог бэ? — гэжэ тосхондо асуугаа һаатнай, «пилодууд» гэжэ таанадта хэлэхэ. Хүдөө ажахын авиациин пилот үдэрэй туршада 50—60 ниидэлгэ хэдэг. Тиихэдэ летчигой хүдэлмэри айхабтар нарин нягта байһаараа шалгардаг.

Ямаршье техникэ тухай — бишыхан АН-2 гү, али 350 хүнэй һууритай мантан томо ИЛ-86 тухай — хэлсэбэшье, ажал хэрэгүүд хүнүүдһээ, экипажай эрдэм мэдэсэһээ, мэргэжэл шадабариһаа дулдыдадаг байна.

Мүнөө граждан авиаци хадаа самоледой ехэ парктай, аэропортнуудтай, авиа-заһабарилгын заводуудтай, эрдэмэй ба һуралсалай эмхи зургаануудтай, барилгын эмхинүүдтэй олон янзын тусхай зорилготой, орёо нарин ажахы болонхой.

Ажал хэрэгтээ үнэн сэхэ, гайхамшагта хүнүүд Аэрофлодто хүдэлдэг юм. Тэдэнэй шэн габьяата ажал партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй һалбариин урда табиһан асари ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга олгоно.

(ТАСС).

ТОПИ

ЭВЕНК ПОЭТ

ВЛАДИМИР ЛОРГОКТОЕВ

Манай республикын хойто нютагуудаар эвенк нэсаатан ажаһуудаг юм. Эдэнэй дундаһаа поэт Владимир Лоргоктоев урган гараа. Владимир Дмитриевич Баунтын районой Амалат һууринда түрэһэн. Буряадай багшанарай институдта һураһан, сомоной Совеэдэй түрүүлэгшээр хүдэлмэрилһэн юм. Мүнөө үедэ тэрэ Хурамхаанай районой Уланхаанай совхоздо хонишоноор ажаллана.

Анатолий Щитовой оршуулгаар ород хэлэн дээрэ Владимир Лоргоктоевой шүлэгүүдэй «Орын зүргэнүүд» гэжэ ном гурбан жэлэй урда тээ Улаан-Үдэдэ хэблэгдэн гараа бэлэй. Энэ номынь Москвада ород, эвенк хэлэн дээрэ зэргэ гарахаар бэлэдхэгдэжэ байнхай.

ЛЕНИНГРАД ҮДЭШЭЛГЭ

Уулын горхонһоо түргэн гүйдэлтэй
Оронууд газаа сэнхэгтэй зогсоно.
Гааһанай утаа бадхуулһаар, мэгдүүтэй.
Даамай ангуушад гэртэ ороно.

Сэсэг хээтэй годон гуталнуудынь
Сагаан нугаһадтал шэнтойнхой.
Магдаулиинда найр—мүнөөдэр хүбүүниинь
Ленинэй хото мордохо болонхой.

Түүдэг тойрожо, айлшад дабшалба.
Галдаа үргөөд, мяханһаа амсаба.
Үүрэй сайтар хөөрөө дэлгэхэл,
Буугай дуугаар нараа угтахал.

Буурал Магдауль түбшэн бодоходоо,
Гааһанай хөөргэ тоншон унагааба.
Һуудал тухайгаа удаан бодоһондоо
Үсөөн үгөөр тобшолжо зугаалба:

«Урьншье үһэ оронуудии хүсэхэ
Ульгам хурдануул лэ, хараалта!
Түмэр шубууд мянгаад хараада
Түргөөр шамайем хүргэхэ.

Шамай һургаһан номойм хуудаһан
Сагаан саһан дээрэ дэлгээтэй:
Тайгын хүниие ходол дуудаһан
Таамаг мүрнүүд — үзэгшии бэлэй!

Ехэ хотын шууяан соо түрэһэн
Эрдэм туйлахань, магад, бэрхэтэй.
Энэ болотор барга ябаһан
Эвенкнүүдтэ тон лэ хэрэгтэй...»

Сагтаа айлшад ороёо хотолзуулан
Магдаулиин хүбүүнтэй хахасана.
Саһан сагаан толгойгоо ялалзуулан
Магдауль бодолгото болоно.

Мүнөөдэр үшөө нэгэ эвенк
Ленинградта һурахаа мордобо ха юм.
Өөгшөөжэ магтамаар тэрэ эвенк
Өөрынь түрэһэн хүбүүн ха юм.

Б А М

Гасор!...
Буртаг тайга хадануул соогуур
Булад харгы гаража байна.
Энээн тухай шэнэхэн дуугаа
Эвенк мүнөө татажа байна.
Одёр!...

Хүлһөө хүнүүд яһалал адхаа,
Хүдэр тракторшье һаа, ядаллаа.
Иимэ хүндэ ажалынь хараад,
Эвенк юундэ талада байхаб.

Гасор!...
Энеэбхилжэ ушарһан зондоо
Эвенк хүхин энеэбхилнэл.
Гайтай бэрхэ барилгашадай
Гарынь барьяад, эмнеэдхинэл.

Одёр!...
Зоригтойшуул баринал харгы.
Зохид харгы — таашаажа байнаб.
Орын зүргөөр табиһан дугы
Дурым татаад, дуулажа байнаб.
Гасор!

Л. ТАПХАЕВ оршуулба.

ТАНИЛСАГТЫ: АКАДЕМИК АТУТОВ

Энэ хүниие би үнинэй таниха һэм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ элһэтэй, шулуутай Хэжэнгын үйлсөөр нюргаар үндэр, бухал шэнгеэр обоологдоһон буржад гэһэн хара үһэтэй, холо руу хёрхоор хараһан нюдэтэй залуу хүн ном, дэбтэрнүүдые, һугэбшалаад, бодолгото болонгёор алхалжа ябагша бэлэй. Тэрэниие харажархиһан үхибүүд холоһоо малгайгаа абажа, доро дохёод гарагша һэн. «Энэмнай хэн гээшэб?» — гэжэ асуухада: «Дунда һургуулиин директор, гайтай бэрхэ физик», — гээд, үетэн нүхэдни хойноһоонь хараад гээгдэдэг байгаа.

Мүнөө Петр Родионович Атутов өөрөө урдамни һууна. Нюдэдынь хёрхо хурса зандаа. Харин елэн хара үһэниинь хюрууда сохюулһандал сайнхай. Тэрэнэй, СССР-эй Педагогическа науканuudай академиин харьяата Ажалай һуралсалай болон мэргэжэл дээшэлүүлгын бүхэсоюзна эрдэмшэнжэлгын институдай директорэй, албанай кабинет соо яралгүй ярилданабди. Академик Атутов ямаршьеб шунанги хомхойгоор Буряад орон, Байгал далай, ута гудамжанууудтай Улаан-Үдэ, минии нютаг —хэбэд номин Хэжэнгэ тухай асуудалнуудые дээрэ дээрэһээнь адхаруулжал мэдэнэ. Шадаха зэргээрээ харюусанаб. Зүгөөр минии тэрээнтэй золгоһон ушарайм шалтагаан тад ондоо һэн, юуб гэхэдэ, өөрыень, академигые хөөрүүлхэ гэһэн байгаа бшууб. Тиимэһээ хэзээл энэ хөөрэл, дөөмнай намда таатай урасхал руугаа шэглэгшэ ааб гэжэ сэдьхэн, хүлеэһэмни гайхалтай бэшэ ааб даа. Хирэ хирэ телефониинь шэнхинэжэ, таахада, албанайнгаа хэрэгээр хөөрэлдөөшье хэнэ. Хэды тиибэшье һаань, бидэниие һонирхуулһан нэгэл зүйлдэ — Буряад орон тухай ярилдаандаа ябууд бусанабди.

Һүүлэй һүүлдэ өөрынгөө ажал, институдайнгаа эрдэмтэдэй шиидхэжэ байгаа асуудалнууд дээрэ тодорхойгоор тогтобо.

—Юрэдөө, ажабайдалдаа зүб зам, сэдьхэлээрээ татуулһан нэгэл мэргэжэл шэлэхэ гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ, —гээд, дуугай болобо. Һүүлдэнь толгойгоо дохин, иигэжэ нэмэбэ: — Бэлэн бэшэ, Тиимэһээл ерээдүйн үетэниие ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, үхибүүн багаһаань дуратай мэргэжэлэйнь амта танюулха гээшэ гүнзэгы удха шанартай гэжэ гүрэн түрэмнай тоолоно ха юм. Өөрыгөөшье һанахадам... —Петр Родионович энэ удаа һанаа алдажа, бодолгото болонгёор нам руу хараад, нэгэ хирэ абяагүй һууба.

Үнэхөөрөөшье, өөрэйнь хуби заяан энэ талаһаа һонирхолтой жэшээ боложо үгэхөөр юм байба.

...Арбан наһатайдаа алтан дэлхэй дээрэ гансаарханаа үлэшэхэдэ, али тухай хүндэб! Хайшаа ошолтой, юу хэлтэйб? Эрхүүгэй областиин Боохоной районой Хохорск гэжэ түрэл һууринһаа гаража, холын холо Хори нютагта ажалладаг ори ганса эгэшэ Анна Родионовнадаа зорихо баатайл болоо һааб даа. Бэшэ ондоо юун байхаб? Сэхынь хэлэхэдэ, эгэшэнь тэрээндэ ёһотойл Анна Родионовнань (А. С. Пушкинай нянитай адлидхан жэшээнэ гээшэ аабзаабди) болоо гэхэдэ, тон зүбтэй. Һүбэлгэн бодолтой, энэрхы сэдьхэлтэй энэ эхэнэр дүү хүбүүгээ дүнгэжэ, баруун гарһаань батаар хүтэлөөд, ажабайдалай зүб замда гаргаһан намтартайл. Түрүүн Хоридо, удаань Улаан-Үдын багшанарай училищида хүдэлһэн РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Анна Родионовна Атутова гансашье дүүгээ бэшэ, олохон лэ хүбүүд. басагадай хуби заяанай дэмбэрэлтэ найжань болоһон байха.

— Иимэ хүнэй эсэшэгүй жэшээ хаража, хүмүүжүүлгэ-һургаалиень бэе дээрээ даажа байгаад, замһаа одоо хадуурха аалши? Үгы ааб даа. Тиигээдшье, эгэшынгээ мэргэжэлэй арюун һайхан зорилготойе ойлгожо, өөрөөшье багшал болохо байна гэжэ эсэслэн шиидээ һэм, — гэжэ академик Атутов мүнөө хөөрэнэ.

Теэд ажабайдалдамнай юумэн хүү хүнэй һанаашаар болодоггүй ха юм. Улаан-Үдын 3-дахи дунда һургуули амжалтатайгаар дүүргээд, Петр Атутов ороной ниислэл хотын булада ба холимол металлнуудай институдта орошоһон юм. Оройдоол нэгэ жэл һураад байтарнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, залуу хүбүүн Москва хотын коммунис батальонло албаяа хэжэ захалба. Удаань багынгаа хүсэл эрмэлзэлдэ татуулан, багшанарай институт түгэсхэжэл һалаа бэлэй. Д. Банзаровай нэрэмжэтэ дээдэ һургуули дүүргэһэнэйнгээ удаа, республикын Гэгээрэлэй министерствын зууршалгаар Хэжэнгэ эльгээгдэжэ, тэндэхи дунда һургуулида дүрбэн жэл соо хүдэлжэ гараһан юм. Тиихэл үедэнь би хараһан, үетэн нүхэдни таабаритайгаар: «Гайтай бэрхэ физик»...—гэлдэдэг байгаа бшуу. Энээн тухай һурахадам, Петр Родионович энеэжэ:

— Гайтай бэрхэ физигтнай тиихэдэ оройдоол хорин гурбатай хүбүүн ябаал даа,—гэнэ. —Үнэхөөрөөшье, Хэжэнгэ гээшэ үргэлжэдөө буряад зонтой, жэнхэни буряад маяабаритай, өөрсэ нютаг бэлэй. Хаа-яа һанаад, дурсаад үзэхэдэм, ехэл һонин байдаг. Мартагдашагүй үе саг бэлэй даа!

Хожомынь Буряадай багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдай физикэ болон математикын кабинедые даагшаар ажаллаа. Тэндэһээл энэл мүнөө директорээр хүдэлжэ байһан институдайнгаа дэргэдэхи аспирантурада ороод, тэрэниие түгэсхэхэдөө, 1956 ондо, педагогическа эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэдэ хүртөө юм. Хамаг юумэндэ ханалга, харюусалгатайгаар хандадаг залуу эрдэмтые СССР-эй Педагогическа науканuudай академиин дэргэдэхи энэ институдтаа хүдэлхыень үлөөһэн байгаа бшуу. Тиин Петр Родионович Атутов шатэ шатаарнь—эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшөөр, лабораториие даагшаар, директорэй орлогшоор ажаллажа гараа.

1970 ондо педагогическа эрдэмэй доктор болохын тула диссертаци амжалтатайгаар хамгаалжа шадаа һэн. Дүрбэн жэл үнгэрһэн хойно Петр Родионович Атутов СССР-эй Педагогическа Науканuudай академиин гэшүүн корреспондентээр һунгагдаба. Харин 1980 ондо тэрэл академиингээ бодото гэшүүн болоо юм. Иимэл даа эсэшэ сусашагүй, эрмэлзэл түгэс, эдэбхи дүүрэн ажал хүдэлмэриинь үрэ дүн! Энэ хугасаа соо академик Атутов 134 шэнжэлхы хүдэлмэри бэшэжэ толилуулаа. Тэдэнэйнь диилэнхи олониинь гансашье манай орон дотор бэшэ, мүн социалис оронуудта дам хэблэгдэн гараһан байха. Тэрэшэлэн англи, француз, испан, немец болон япон хэлэнүүд дээрэ оршуулагдажа ниитэлэгдээ юм. Тэрэ СССР-эй Педагогическа науканuudай академиин шан нэгэтэ бэшэ абаһан габьяатай. Жэшээлхэдэ, «Һургуули ба ажал» гэһэн монографиинь 1-дэхи, «Һурагшадта коммунис хараа бодол бүридүүлгэ тухай» гэһэн хүдэлмэринь 2-дохи шанда хүртэһэн байха.

Академик Петр Родионович Атутовые багшанарай багша гэжэ нэрлээ һаа, тон зүбтэй. Юуб гэхэдэ, педагогическа талаар бэлигтэ бэрхэ мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэгтэ тэрэ нилээд ехэ хүсэлэл оролдолгоёо зорюулаа юм. Һүүлэй хори гаран жэлэй туршада Петр Родионовичой хүтэлбэри, заабари доро хүдэлжэ, 28 хүн эрдэмэй кандидат болоһон байха. Тиихэдэ дүрбэн бэлигтэй бэрхэ эрдэмтэд докторой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Тэдээн сооһоо Бирск багшанарай институдай ректор, РСФСР-эй науканuudай габьяата ажал ябуулагша К. Ш. Ахияров, КПСС-эй Ульяновска обкомой лекторнүүдэй бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ В. М. Медведев болон бусадые дурдалтай. Зүүн Сибириин технологическа институдай кафедрые даагша, математикын эрдэмэй доктор Ц. Б. Шойнжуров, СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай филиалай секторые даагша, түүхын эрдэмэй доктор Ш. Б. Чимитдоржиев, геологиин эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цырендоржиев, физико-математикын эрдэмэй кандидат, доцент Д. Б. Чимитдоржиев, бусад академик Атутовай уран заабари доро эрдэмэй орьёл өөдэ эхин алхамуудаа үшөө Хэжэнгын дунда һургуулида байхадаа эхилһэн намтартай. Мүнөөшье тэрэнэй хүтэлбэри доро Буряад ороноймнай хоёр түлөөлэгшэд—С. Д. Намсараев, С. С. Бахрунова гэгшэд аспирантурада һуража байнхай.

—Гансашье шэнжэлхы ба һургахы хүдэлмэрээ хараад һуудаггүй аабзат даа?—гэхэдэмни, Петр Родионович үгыемни угтан абаад:

—Тэрэмнайшье ойлгосотой ааб даа, — гэбэ.—Хэрбээ ниитынгээ ажал хүдэлмэри, дурдаха болоо һаамни, хашаршахат....

—Хамаагүй дурдыт даа.

—Болонол бэээ.

Үнэхөөрөөшье, П. Р. Атутовай ниитын тушаалнууд угаа олон байба.

...Москваһаа Улаан-Үдэез ниидэхэ дээрээ үшөө нэгэ хэды юумэ тайлбарилан тодорхойлуулха һанаатай, Погодиной үйлсэ ерэһэмни, академик үгы байба.

—Петр Родионович хааныаб? —гэжэ асуухадам, секретарнь урдаһаам гайхангяар хаража:

—Академик ходо сүлөөгүй байдаг хүн. Тэрэ ерэжэ уулзахадаал, бултыень һуража абаха һэн бэээт, — гэбэ. —Мүнөө Германиин Демократическа Республикын Науканuudай академиин уряалаар тиишэ ошонхой. Политехническэ һуралсалай асуудалаар элидхэл Берлиндэ хэхэ юм...

Яахабши, академик хүнэй сагынь үнэтэй юм бэээ. Теэд түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойдо Улаан-Үдэез заагүй ерэхэб гэһэн үгэнүүдынь юундэшьеб һанаандам ороодхёо. Баһа сүлөөгүй байха гээшэ гү? Үгы даа, хэдышье сүлөөгүй һаа, ерэхэл байха. Түрэл республикатаяа сасууб, өөрөөш 1923 ондо түрөө хүм гэжэ гүн удхатайгаар дэмы хэлээгүй ёһотой..

С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Р. Атутов.

Авторай фото.

ЯРОСЛАВ ГАШЕГАЙ СОВЕТ ХАНИНАР

ЯРОСЛАВ ГАШЕГАЙ хани нүхэдэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ Софья Ивановна Востоковатай гэртэнь (Москвагай шэнэ микрорайондохи Вешняковско үйлсэ) уулзаабди. Тэрэнэй хүдэлмэрилдэг таһалгын ханануудтань Прагын тухэл хэлбэритэй һиилэмэл дүрэ зурагууд, шкафууд соонь чех, словак хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэһэн жэрэгэр олон номууд, Гашегай зохёолнууд, тагууд дээрэнь—Швейкын дүрэнүүд... Чех уран зохёолшо-сатирик тухай олохон ном бэшэһэн, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат С. И. Востоковагай хадагалжа хинажа байдаг, бүлгэмэй научна архив мүн тэндэ бии.

Гашегай ханинарай бүлгэмэй гурба мянга гаран гэшүүд. тэрэнэй хэдэн арбаад миллион ханинар ба хүндэлдэг хүнүүд манай орон дотор ажаһуудаг гэжэ Софья Ивановна хөөрэнэ. Энэнь гайхалгүй. Граждан дайнай, гадаадын булимтархы добтолгын үезр манай орондо тохёолдоһон хэсүү бэрхэшээлтэй сагта Ярослав Гашек Улаан Армиин зэргэдэ жагсаһан, большевигүүдэй партиин гэшүүн болоһон байгаа бшуу.

—Гашегай ханинарай бүлгэм 1962 оной апрельдэ эмхидхэгдэһэн юм, — гэжэ Софья Ивановна дурдана. — Тэрээндэ олон һонин хүнүүд, тэрэ тоодо «Дэлхэйн дайнай үедэ һаахар солдат Швейкын уршагта ябадалнууд» гэһэн зохёолые ород хэлэн дээрэ анха түрүүн оршуулһан, МГУ-гай профессор Петр Богатырев (тэрэ оршуулгань мүнөөшье эрхимдэ тоологдодог), «Красный стрелок» гэжэ армейскэ газетэдэ Гашегтай хамта хүдэлмэрилһэн, үнинэй журналист рижанин Ян Диман гэгшэд бии. Гашегай зохёолнуудые һонирхолтой зурагуудаар шэмэглэһэн мэдээжэ уран зурааша Евгений Ведерников бүлгэмэй эхи табигшадай, эдэбхитэй гэшүүдэй дунда нэрлэгдэнэ.

Бүлгэмэй 50 шахуу эдэбхитэд мүнөө Москвада, Ленинград, Киев, Куйбышев, Эрхүү болон манай ороной бусад городуудта хүдэлмэрилжэ байдаг. Бүлгэм өөрын гол музейтэй. Тэрэнь Бугульмада нээгдэнхэй. Ярослав Гашек политкомиссартай 5-дахи улаан арми граждан дайнай жэлнүүдтэ тус хотоор дамжан гараһан байгаа. Уран зохёолшо түр зуура эндэ байһан юм. Москвагай «Микромашина» гэжэ завод, «В. И. Ленинэй дурасхаалда» гэһэн Москва шадарай Горкидохи интернат һургуули бүлгэмэй хамтын гэшүүд болонхой.

Гашек тухай элдэб материалнуудые суглуулха, ажабайдал болон зохёол бүтээлнүүдыень шэнжэлхэ, уран зохёолшын зохёолнуудые хэблэн гаргахаар бэлдэхэ хүдэлмэри бүлгэмэй ажал ябуулгада хамаадана. Эдэбхитэдынь заводууд болон эмхи зургаануудта лекцинүүдые уншадаг, суглаанууд ба уулзалганuudые эмхидхэдэг байна. Ород хэлэн дээрэ барлагдан гараһан, Ярослав Гашегай зохёолнуудайнь түгэс суглуулбари гэжэ мүнөө хүрэтэр тоологдодог табан томые Софья Ивановна намда ехэ омогорхолтойгоор харуулаа. Бүлгэмэй гэшүүд тэрэниие согсолон бэлдэһэн, оршуулһан, хинан шалгаһан, оршол болон ажаглалта-тайлбаринуудые бэшэһэн, уран зурагуудые хабсарган шэмэглэһэн байха. Бүлгэмэй хэблэн гаргаһан зүйлнүүдэй дунда хэдэн арбаад ехэшье, багашье зохёол-найруулганууд бии. Ород хэлэн дээрэ гараһан Гашегай зохёолнууд бүхыдөө мүнөө 10 миллион хэһэгһээ дээшэ болонхой. Гашегай зохёолнуудай зургаан том болохо шэнэ, ехэ суглуулбари мүнөө «Художественная литература» гэжэ хэблэлдэ бэлдэгдэжэ дүүрэнтээ. Энэнь уран зохёолшын түрэһөөр 100 жэлэй, байгша оной апрелиин 30-да тэмдэглэгдэхээ байһан ойдо зорюулагдана. Эдээнһээ гадна, тэрэнэй уран зохёол найруулгануудай суглуулбаринууд «Книга», «Детская литература» гэжэ хэблэлнүүдтэ барлагдан гараха. Мүн баһа «Прогресс» хэблэлээр публицистическэ зохёолнууд барлагдаха.

— Дурасхаалта ойдо бэлдэхэдээ, нютаг оронойнь суута хүнэй зохёол бүтээлнүүдые шэнжэлдэг чех нүхэдтэй нягта холбоо барисаатайгаар хүдэлмэрилнэбди. «Ярослав Гашек — журналист» гэһэн, «Руде право» газетын ахамад редакторай орлогшо Зденек Горжениин номые ород хэлэн дээрэ хэблэхэ бэлэдхэл дүүргэгдэжэ байнхай. Гэхэ зуура тэрэнэй оршуулагшадай нэгэниинь манай бүлгэмэй эдэбхитэн, «Известиин» ЧССР-тэхи корреспондент байһан Герман Устинов юм.

Эдэ тунхаглалганууд — Я. Гашегай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо совет ханинарайнь зорюулһан ябуулгануудай зариман лэ болоно, — гэжэ бүлгэмэй гэшүүд «Ярослав Гашек Совет Россида» гэһэн нүүдэл выставкэ эмхидхэхэ бэлэдхэлдэ хабаадана. Энэмнай СССР-эй ба ЧССР-эй олон хото городуудта харуулагдаха юм, — гэжэ С. И. Востокова тэмдэглэнэ.

Баярай хэдэ хэдэн суглаануудые, тэрэ тоодо «Микромашина» заводто, СССР-эй Науканuudай академиин славян, балкан оронуудые шэнжэлдэг институдта зарлагдахаар хараалагдана. Апрель һарада Бугульма хотодо үнгэргэгдэхэ научна конференци ехэ удха шанартай хэмжээ ябуулга болохо.

— Бүлгэмэй бүлэг гэшүүд 1983 оной июльдэ ЧССР-тэ ошожо, уран зохёолшын түрэһэн нютаг Липницэ тосхондо болохо Гашегай ойн баярай уншалгануудта хабаадаха. Уран зохёолшын зохёол бүтээлнүүдтэ зорюулагдаһан уласхоорондын хуралдаан апрельдэ Прага хотодо үнгэргэгдэхэ юм, — гэжэ Софья Ивановна түгэсхэлдөө хөөрэбэ.

Владимир ФЕДОРОВ,
АПН-эй корреспондент.

МАНДА БЭШЭЭ ҺЭНТА...

Поэт Гунга Чимитовэй зохёоһон үгэ дээрэ композитор Анатолий Андреевэй найруулһан «Эжы» гэжэ дуунай текстые газетэдээ толилхыемнай Захааминай районой Мэлэ нютагһаа Буда-Ханда, Бадма-Ханда Цыренжаповануд, Света Цыренова, Жанна Цыбикдоржиева гэгшэд дурадхаа һэн.

Мүнөө тэдэ нүхэдэй гүйлтые дүүргэнгээ, дуратай дуунайнгаа үгые сээжэлдээд, ирагуу һайханаар дуулажа, үетэн нүхэдөө, аба, эжынэрээ баясуулжа ябихынь хүсэнэбди.

Г. ЧИМИТОВ

Э Ж Ы

Юһэн һара хэбэл соогоо
Юумын гамтай шэрээш.
Намар байгаа.
Талхан соогуур
Намай түрөө бэлэйш.
Дабталга:
Эжым, эжым. эльгэ
зүрхэмш,
Эгэ и дүтэш намдаа.
Эжым, эжым, оршон
ябыш,
Элүүр энхэ зандаа.

Абым сагаан сэдьхэл
хэшээм,
Альган дээрээ үргөөш.
Гарым хэнһээш дутуу
бэшээр
Ганзагада хүргөөш.

Намдаа мүнөөш
һанаа зобон,
Нам һуунагүйш гэртээ.
Ашыш яажа харюулхабиб
Алтан дэлхэй дээрээ.

Халаахай

ХАЛУУХАН БУУЗАНЬ АМТАТАЙЛ ААД...

Халуун бууза эдихэ хэн дурагүйб даа? Манай Буряад орондо ажаһуудаг бүхы үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд буузада нилээд лэ дуратай болоһон байдаг. Тусгаар бууза хэжэ мэргэжэһэн газар ниислэл хотодомнай даб дээрэ оройл ганса зандаа. Тиимэһээ тэндэ хододоо хүн зоной олон байдагынь ойлгосотой.

Улаан-Үдын столовонуудай трестдэ мэдэлтэй 13-дахи столово (Гостиные ряды) хоёр залтай. Нэгэндэнь бууза шанадаг, нүгөөдэдэнь блины шарадаг юм. Теэд хоншуухан үнэртэй халуухан бууза шанадаг залдань үдэрэй ямаршье сагта оробол, үүдэнһээ эхилээд, бууза үгэдэг сонхо хүрэтэр зурын эгээн 40—50 хүнэй баггажа ядажа байхынь харахат.

Эндэ ерэ ерэн монсогор буузын багтаамжатай хоёр жэгнүүр нэгэ доро табигдадаг байна. Гурбадахи жэгнүүр хэрэглэхэ гэхэдэ, арга боломжо алга юм ха. Удаан хүлеэжэ, үнэтэй сагаа гээнэбди гэхэһээ эхилээд, угаа олон гомдол энэл эмхиин ажал хүдэлмэри тушаа орожол байдаг. Хурга даража тоолоо һаа, **нэгэдэхеэр**, гараа аршаха саарһан үгы, **хоёрдохёор**, сайн аяганууд муугаар угаагдана, **гурбадахяар**, гараа угаагаад, аршаха полотенци олдодоггүй. Халуун һалхяар үлеэжэ хатаадаг аппарат бии нэрэтэй аад, тэрэньшье ёһоор хүдэлнэгүй. Үнэн бэдэрээ һаа, үшөөшье олдохо... Тэдэнэй үг үнгиие ухамайлха, ушар шалтагааниие элирүүлхэ зорилготой 31-дэ «Познын» богоһо алха байбди.

Хүрэһөөршье хүн зоной гомдолой дэмы бэшыень элирүүлжэ, хүтэлбэрилхы тушаалтадтайнь уулзажа хөөрэлдэбэди.

Үйлэдбэриие даагша **Е. Л. Васько:**

Би эндэ һээнай хүдэлнэб. Гараа аршаха саарһанай байдаггүй ушар намай гансата гайхуулһан юм. Буузатаяа хамта заал һаа саарһа үгэлсэдэг болоё гэжэ захиргаашадаа дурадхаһан хүм. Тиихэдэ тоһолиг амһарта угааха содо манда үгтэдэг гээшэ,теэд...

Захиргааша **М. Т. Лихобабенко:**

—Амһарта угаадаг, суглуулдаг хүдэлмэрилэгшэдтэ эрилтэ юу хэлэхэб, табигдадаг лэ даа. Хангаха зомнай айхабтар олон. Хүдэлхэ хүмнай үсөөн, хаанаашье хүрэхэгүйбди.

Богонёор хэлэхэдэ, эдэ хоёр нүхэднай гансал бэеэ сагааруулхые оролдобо. Нүхэр Васько үнгэрһэн жэлэй март һараһаа эндэ хүдэлжэ эхилһэн байба. Удангүй жэл гүйсэхэнь. Тиихэдэ Лихобабенкэнь аяар 18 жэлдэ хүдэлнэ.

Гараа аршаха полотенци энэ тэрэ үдэршье үгы байгаа. Хатаадаг аппарадыньшье үнэхөөрөө эбдэршэнхэй. Захиргаашын хараһаар байтар, нэгэ эхэнэр нойтон гараа хүшэгэдэнь аршаад гарашана һэн. Захиргааша анигүй байгаа Теэд юун гэхэб даа?

Хүндэтэ уншагшад, энэ бэшэжэ байһан ушарнай нэгэ үдэрэй баримтаар үндэһэлэгдөөгүй гэжэ тэмдэглэе. [illegible]

һүүлшын һара соо бэшэгдэһэн хоёр гомдол уншабабди. Нэгэнэйнь автор — Загарайн һургуулиин багша Д. Б. Эрдынеев. Тэрэнэй гүйлтые хангахагүйһөө гадна, хатуу шэрүүн үгэ хэлэһэн амһарта суглуулагша А. Горбунова захиргагша Б. Г. Хасишвили хоёр шангаа хаһуулагдаһан байба.

«Эндэ би түрүүшынхиеэ орооб. Зүгөөр хожом хэзээдэшье орохогүй хаб даа. Иимэ будүүлигээр хүндэ хандалгые хаанашье үзөөгүб, 27 минута соо бэйжа, бууза абаа болоо хүм. Тэдэмни ганса талханай таһардаһануу д байшоол. Буузын технологиин буруу байһан тухай заахань [illegible]

оггтолон арсажа, намайе 10—15 минута хүлеэлгээ», — гэһэн ЛВРЗ-гэй ахамад инженер-технолог А. А. Сычевой гомдол уншанабди. Эндэ ээмэтэй байһан кассир Н. Зеркальцева үйлэдбэриие даагшын орлогшо А. В. Томашевич хоёр захиргаанай зүгһөө мүн лэ зэмзээ амсаһан байха юм.

Ажалшадай эрилтэнүүдые хангаха асуудалай бүри һайжаржа, ажалай журам шангадажа байһан үедэ иимэ үзэгдэлнүүдэй дайралдахань ехэл харамтай. «Познын» коллектив уни заяанай тоггонижон бэхижээ гэжэ һанахаар юм. Үнгэрһэн жэлэйнгээ үйлэдбэриин түсэбые амжалтатайгаар дүүргэжэ [illegible]

Олон хүнүүдынь коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Барандаа хубиин социалис уялга абадагшье байна. Зүгөөр эндэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар табигданхай, этикэ, эстетикын талаар хөөрэлдөөнүүд нэгэтэшье болодоггүй. Хүн зонтой хүдэлхэ гээшэ хүшэрхэн участок ааб даа. Теэд эндэ хүдэлмэрилэгшэдэй өөһэдынь хүмүүжэлһээ, соёл болбосоролһоонь, хүндэ хандасаһаань олон юумэн дулдыдаха болоно.

Ажалай журам һайжаруулха асуудалаар үйлэдбэриин суглаан эндэ болобо. Тэндээ коллектив бэелүүлхэ зорилготой олохон пунктнуудые хараалха зуураа, байгша ондо ажалшадай зүгһөө нэгэшье гомдолтой мэдүүлгэ абахагүй гэжэ шиидээ.

Халуун буузын шанагдадаг газарта хангалттай, ханамжатай болгохо га гү, хараха губди...

В. ТОКТОХОЕВА.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96. приемная—2-[illegible] зам редактора—2-63-08 зам редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды 2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, машинное бюро—2-57-63 фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография [illegible] ственного комитета Бурят[illegible] делам издательств полигр[illegible] ной торговли.
Н-01328. Заказ № 37.